

OBSAH

NA AKTUÁLNU TÉMU

Noví členovia Bankovej rady NBS / 2

Ing. Anna Vladová, Ing. Milan Donoval / **Krátkodobá prognóza ekonomického rastu** / 4Ing. Mikuláš Cár, PhD. / **Sledovanie cien nehnuteľností na Slovensku** / 8

LEGISLATÍVA

JUDr. František Hetteš / **Význam nariadenia v legislatíve ES/EÚ** / 15JUDr. Jozefína Žáková / **Aktuálny právny rámec poisťovníctva v SR** / 17

FINANČNÝ SYSTÉM

prof. Ing. Irena Hlavatá, PhD., Ing. Roman Feranec / **Globálny finančný systém** / 20

POISŤOVNÍCTVO

Ing. Eva Kafková, PhD., Ing. Darina Vološinová, Ing. Anna Szkarlat /

Vývoj rozhodujúcich makroekonomických ukazovateľov a komerčného poisťovníctva v krajinách V4 v rokoch 1995 – 2004 – Poľská republika / 22

PAMÄTNÉ MINCE

Ing. Dagmar Flaché / **200. výročie uzavretia Bratislavského mieru** / 26

Z ARCHÍVU NBS

Mgr. Mária Kačkovičová / **Seredská ľudová banka** / 27

RECENZIA

doc. Ing. Ján Iša, DrSc. / **Ekonomía v novej ekonomike** / 30

INFORMÁCIE

Z rokovania Bankovej rady NBS / 29

Tlačové správy / 30 – 32

BIATEC

Odborný bankový časopis

január 2006

Vydavateľ: Národná banka Slovenska

Redakčná rada: Ing. Ivan Šramko (predseda),
Mgr. Soňa Babincová, PhDr. Eva Barliková,
prof. Ing. Irena Hlavatá, CSc., Ing. Štefan Králik,
Ing. Jozef Kreutz, doc. Ing. Jozef Makúch, PhD.,
doc. Ing. Anna Pilková, CSc. MBA,
Ing. Monika Siegelová, doc. Dr. Ing. Vladimír ValachRedakcia: Mgr. Soňa Babincová
☎ 5787 2150, fax: 5787 1128
Ing. Alica Polónyiiová
☎ 5787 2153
Anna Chovanová
☎ 5787 2152Adresa redakcie: Národná banka Slovenska
redakcia BIATEC, Imricha Karvaša 1, 813 25 Bratislava

Objednávky na inzerciu prijíma redakcia: ☎ 5787 2150

e-mail: biatec@nbs.sk

Počet vydaní: 12-krát do roka

Cena výtlačku: 21 Sk. Poštovné hradí predplateľ.

Ročné predplatné: 252 Sk

Tlač: SINEAL, spol. s r. o.
Novackého 3, 841 04 BratislavaObjednávky na predplatné v SR a do zahraničia,
reklamácie, distribúcia: ☎ 5728 0368, fax: 5556 5535VERSUS, a. s., Expedičné stredisko,
Pribinova 21, 819 46 Bratislavae-mail: expedicia@versusprint.sk

Termín odovzdania rukopisov: 16. 1. 2006

Dátum vydania: 23. 1. 2006

Registračné číslo: MK SR 698/92
ISSN 1335 - 0900Foto na obálke: Víťazné návrhy slovenských strán eurových
mincí. Foto: Peter ČerveňanskýA full English-language version of this paper is available
on the web site of the National Bank of Slovakia:
<http://www.nbs.sk>Anglická verzia časopisu je publikovaná na internetovej stránke
Národnej banky Slovenska: <http://www.nbs.sk>Všetky práva sú vyhradené. Akékoľvek reprodukcie tohto
časopisu alebo jeho časti a iné publikovanie vrátane jeho elek-
tronickej formy nie sú povolené bez predchádzajúceho písom-
ného súhlasu vydavateľa.

NOVÍ ČLENOVIA BANKOVEJ RADY NBS

doc. Ing. Jozef Makúch, PhD.

Doc. Ing. Jozef Makúch, PhD., sa narodil 26. augusta 1953 v Podhájskej.

Po absolvovaní SVŠ v Nových Zámkoch pokračoval v štúdiu na Vysoké škole ekonomickej v Bratislave, Národohospodárska fakulta, študijný odbor financie. Štúdium ukončil štátnou záverečnou skúškou v roku 1976. Vedeckú aspirantúru ukončil v roku 1985, za docenta bol vymenovaný v roku 1989.

V júli 1976 nastúpil do Štátnej banky československej, kde pracoval ako úverový inšpektor na pobočke Bratislava – mesto. Od júla 1978 pracoval na Katedre financií Národohospodárskej fakulty VŠE v Bratislave ako asistent a odborný asistent, od septembra 1989 ako docent. V rokoch 1991 – 1994 bol dekanom Národohospodárskej fakulty EÚ. Od januára 1993 do decembra 1996 bol členom Bankovej rady NBS, od februára 1994 zastával funkciu vrchného riaditeľa výskumného úseku NBS. Od novembra 2000 pracoval ako predseda Úradu pre finančný trh, od apríla 2002 do decembra 2005 ako predseda Rady Úradu pre finančný trh.

Ako predseda Rady ÚFT bol zodpovedný za riadenie a koordináciu dohľadu v sektoroch kapitálového trhu, poisťovníctva a dôchodkového sporenia. Zastupuje SR vo výboroch Európskej komisie pre cenné

papiere a kolektívne investovanie (CESR) a poisťovníctvo a penzijné fondy (CEIOPS). Taktiež je zástupcom v medzinárodných asociáciách dohliadacích orgánov v týchto oblastiach (IOSCO, IAIS).

Počas odbornej praxe absolvoval viacero školení a stáží z problematiky bankovníctva a menovej politiky, ktoré boli organizované medzinárodnými finančnými inštitúciami (Medzinárodným menovým fondom, Svetovou bankou) a zahraničnými centrálnymi bankami, vystúpil s referátmi na viacerých konferenciách v SR a zahraničí.

Jozef Makúch je členom vedeckej rady Národohospodárskej fakulty Ekonomickej univerzity a redakčných rád časopisov Biatic, Účtovníctvo, audítorstvo, daňovníctvo a vedeckého časopisu Fakulty financií Univerzity Mateja Bela. Publikoval desiatky odborných prác (učebnice, monografie, výskumné práce a pod. v SR a zahraničí).

Aktívne ovláda anglický jazyk, pasívne ovláda nemecký a ruský jazyk.

Doc. Ing. Jozef Makúch, PhD., je ženatý, má tri deti.

Dňa 30. 11. 2005 ho vláda SR vymenovala za člena BR NBS s účinnosťou od 1. 1. 2006.

Mgr. Ľudovít Ódor

Mgr. Ľudovít Ódor sa narodil 2. júla 1976 v Komárne.

Po absolvovaní gymnázia v Komárne študoval na Univerzite Komenského v Bratislave, na Matematicko-fyzikálnej fakulte a na Fakulte manažmentu, smer matematika – manažment. Štúdium ukončil štátnou záverečnou skúškou v roku 1999.

V apríli 1999 nastúpil do ČSOB, a. s., ako analytik finančných trhov. V máji roku 2001 sa stal ekonómom a neskôr zástupcom výkonného riaditeľa

v Slovenskej ratingovej agentúre. Od roku 2003 pracoval ako riaditeľ Inštitútu finančnej politiky a hlavný ekonóm na Ministerstve financií Slovenskej republiky.

Na MF SR zodpovedal predovšetkým za analýzu a prognózu makroekonomického vývoja a vývoja verejných financií v SR. Aktívne spolupracoval na kalkuláciách daňovej a dôchodkovej reformy, ako aj na ďalších dopadových štúdiách dôležitých zmien v legislatíve. Je autorom a spo-

luautorom niekoľkých odborných článkov, analýz a knižných publikácií.

Počas pôsobenia na ministerstve mal na starosti aj komunikáciu s Medzinárodným menovým fondom, ratingovými agentúrami a zodpovedal za vypracovávanie konvergenčných programov a správ o štrukturálnych reformách určených pre Európsku komisiu. Ďalej sa zúčastňoval na príprave stratégie zavedenia eura, Stratégie konkurencieschopnosti SR do roku 2010 alebo napríklad na príprave emisií štátnych eurobondov.

Pravidelne sa zúčastňoval na rokovaníach viace-

rých inštitúcií a orgánov Európskej únie a Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD). Bol členom Výboru pre makroekonomické prognózy, Výboru pre daňové prognózy, Výboru pre riadenie dlhu, riadiaceho výboru Reformy riadenia verejných financií, poradného orgánu podpredsedu vlády pre ekonomiku a Klubu ekonomických analytikov (KEA).

Aktívne ovláda anglický a maďarský jazyk.

Mgr. Ľudovít Ódor je ženatý, má jedno dieťa.

Dňa 30. 11. 2005 ho vláda SR vymenovala za člena BR NBS s účinnosťou od 1. 1. 2006.

Ing. Slavomír Šťastný, PhD., MBA

Ing. Slavomír Šťastný, PhD., MBA, sa narodil 20. júla 1961 v Humennom.

Po absolvovaní gymnázia v Košiciach študoval na Českom vysokom učení technickom v Prahe, na Fakulte jadrovej a fyzikálno-inžinierskej, ktorú ukončil štátnou záverečnou skúškou v roku 1985. V roku 1992 získal titul MBA, ktorý mu po úspešnom absolvovaní štúdia udelil Rochester Institute of Technology, Rochester, N.Y. v USA. V tom istom roku obhájil dizertačnú prácu a ukončil aspirantské štúdium na Slovenskej technickej univerzite, Materiálovo-technickej fakulte so sídlom v Trnave.

Prax začínal vo Výskumnom ústave zväračskom v Bratislave, kde pracoval v rokoch 1985 – 1991. V rokoch 1991 – 1992 počas príprav prvej vlny kupónovej privatizácie pôsobil v investičnej spoločnosti C.S. Fond v Prahe, v rokoch 1992 – 1995 bol členom predstavenstva v investičnom fonde Slov Coupon. V rokoch 1993 – 1998 bol členom predstavenstva Asociácie investičných spoločností a investičných fondov na Slovensku. V rokoch 1995 – 1999 pôsobil ako spolumajiteľ a štatutárny zástupca v poradenskej spoločnosti Empiria, a. s., Bratislava.

Od 16. septembra 1999 bol vymenovaný za riaditeľa Úradu štátneho dozoru nad kapitálovým trhom, po zrušení tejto inštitúcie pracoval od apríla do októbra 2000 ako riaditeľ odboru dozoru nad kapitálovým trhom na Ministerstve financií SR.

Od 1. novembra 2000 bol vládou Slovenskej republiky vymenovaný za člena Rady Úradu pre finančný trh a od 3. apríla 2002 za podpredsedu

Rady Úradu pre finančný trh pre dohľad nad kapitálovým trhom. Túto funkciu zastával do 31. 12. 2005.

Slavomír Šťastný zastupoval Úrad pre finančný trh vo Výbore Európskej komisie pre regulačné orgány v oblasti cenných papierov (CESR), Medzinárodnej organizácii orgánov dohľadu v oblasti cenných papierov (IOSCO) a Výbore pre finančné trhy OECD. Je tiež predsedom Rady Garančného fondu investícií. Počas odbornej praxe absolvoval viacero školení a študijných pobytov, najmä v oblasti financií a malého podnikania (1995 a 1998 Japonsko), kolektívneho investovania (1997 Veľká Británia) a dohľadu nad kapitálovým trhom (2000 USA).

Aktívne ovláda anglický, nemecký a ruský jazyk, pasívne francúzsky jazyk.

Ing. Slavomír Šťastný, PhD., MBA, je ženatý a má dve deti.

Dňa 30. 11. 2005 ho vláda SR vymenovala za člena BR NBS s účinnosťou od 1. 1. 2006.

KRÁTKODOBÁ PROGNÓZA EKONOMICKÉHO RASTU

Ing. Anna Vladová, Ing. Milan Donoval
Národná banka Slovenska

Jedným z dôležitých predpokladov menovopolitických rozhodnutí je aktuálnosť informácií o vývoji reálnej ekonomiky, najmä o vývoji hrubého domáceho produktu (HDP). Štatistická prax publikovania týchto informácií však neumožňuje analyzovať údaje v reálnom čase, ale vždy s určitým časovým posunom. V podmienkach slovenskej štatistickej praxe je prvý (flash) odhad HDP zverejnený do 45 dní od ukončenia referenčného obdobia, ktorým je štvrtýrok. Prvý odhad poskytuje informáciu o tempe ekonomického rastu bez štruktúry HDP. Údaje o spresnenom tempe ekonomického rastu, ako aj o jeho štruktúre z dopytového, ponukového a dôchodkového hľadiska v bežných cenách a z dopytovej a ponukovej strany v stálych cenách sú zverejnené do 70 dní, t. j. viac ako dva mesiace od ukončenia referenčného obdobia. Nemožnosť pracovať s údajmi v reálnom čase je dôvodom na hľadanie iných indikátorov, ktoré by ekonomický rast predikovali alebo identifikovali s kratším časovým oneskorením.

Cieľom článku je zhrnúť výsledky analýzy o možnostiach využitia dostupných štatistických údajov na odhad vývoja HDP v uplynulom štvrtroku a jeho predikciu na najbližšie štvrtroky. Predmetom analýzy boli údaje publikované Štatistickým úradom SR (ŠÚ SR). Na testovanie bolo vybraných spolu 94 vysvetľujúcich premenných. Konečným výsledkom analýzy sú regresné rovnice, vysvetľujúce vývoj HDP a niektorých jeho súčastí (domáceho dopytu, spotrebného dopytu, súkromnej spotreby, investičného dopytu). V ďalšom podrobnejšie uvádzame len prístupy k odhadu HDP ako celku.

Podľa typu použitej vysvetľujúcej premennej možno výsledky získaných regresných rovníc rozdeliť na prognózy HDP, založené na:

- tradičných indikátoroch (tvrdých, kvantitatívnych údajoch, *Conventional indicators*), ktoré merajú kvantifikovateľné objemy (napríklad produkcie, tržieb),
- indikátoroch dôvery (mäkkých, kvalitatívnych údajoch, *Confidence indicators*), ktoré merajú názory (napríklad na možnosti rozvoja podnikateľských aktivít),
- kompozitných indikátoroch (*Composite indicators*),
- špeciálnych indikátoroch (*Special indicators*).

1. Tradičné indikátory

Tradičné indikátory zverejňuje ŠÚ SR mesačne, a to zvyčajne do 40. dňa od skončenia referenčného obdobia. Podkladom pre ŠÚ SR na ich výpočet sú štatistické výkazy, predkladané podnikmi z jednotlivých ekonomických odvetví.

1.1 Index priemyselnej produkcie

V trhových ekonomikách sa za jeden z najdôležitejších konjunkturálnych ukazovateľov považuje index priemyselnej produkcie (IPP).

Jeho výpočet podľa nariadenia Rady ES z roku 1998 vychádza zo štatistiky produkcie priemyselných výrobkov a má charakter indexu fyzického objemu. Je založený na zmene objemu vybraných výrobkov pri dvojstupňovom váhovom systéme. Index charakterizuje zmenu priemyselnej produkcie v mesiaci vo vzťahu k priemernému obdobiu bázičného roka.

Bázičným obdobím IPP za Slovensko je rok 1998. Počíta sa z výsledkov štatistických zisťovaní v podnikoch s prevažujúcou priemyselnou činnosťou s počtom 20 a viac zamestnancov a vo vybraných podnikoch do 19 zamestnancov, resp. vo vybraných podnikoch bez ohľadu na odvetvovú príslušnosť s výrazným objemom priemyselnej produkcie. Výsledný IPP je vyjadrením vývoja v priemysle, ktorý má približne tretinový podiel na pridanej hodnote ekonomiky a takmer identický podiel na zamestnanosti. Priemysel je súčasne významným dovozcom a rozhodujúcim producentom vývozu, ktorý predstavuje viac ako 90 % HDP. Napriek jeho významnému postaveniu v ekonomike nemal IPP v doterajšom vývoji vysokú vypovedaciu schopnosť vo vzťahu k vývoju HDP a v roku 2004 ju v dôsledku výrazných zmien v jednom z odvetví (výroba dopravných prostriedkov) takmer úplne stratil. Vyplynulo to z jeho charakteru indexu fyzického objemu, ktorý len obmedzene dokázal vysvetliť tvorbu pridanej hodnoty v ekonomike so štruktúrnymi zmenami a premenlivým podielom pridanej hodnoty na celkovej produkcii. Z regresnej analýzy vyplynulo, že IPP nie je dostatočnou vysvetľujúcou premennou HDP. Vývoj IPP je však potrebné monitorovať pre jeho prípadné využitie na predikovanie zlomov HDP v budúcnosti.

1.2 Nové zákazky

Ďalším bežným konjunkturálnym ukazovateľom

v trhových ekonomikách sú nové zákazky. V praxi slovenskej štatistiky sú finančným vyjadrením objednávok priemyselných výrobkov a prác vo vybraných priemyselných odvetviach: textilná a odevná výroba, výroba celulózy, papiera a výrobkov z papiera, výroba chemikálií a chemických výrobkov, výroba kovov a kovových výrobkov, výroba elektrických a optických strojov a zariadení, výroba motorových vozidiel a ostatných dopravných zariadení. Výber priemyselných odvetví zužuje pokrytie ukazovateľa na 13 – 14 % pridanej hodnoty, vytvorenej v slovenskej ekonomike. Zúžený rozsah ukazovateľa a reštrukturalizačné posuny v priemysle sú pravdepodobnými dôvodmi, prečo ani tento tradičný indikátor dostatočne nevysvetľuje vývoj ekonomického rastu slovenskej ekonomiky.

1.3 Tržby za vlastné výkony a tovar

Z analýzy vyplynulo, že z tradičných indikátorov najspoľahlivejšie popisuje aktuálny ekonomický vývoj na Slovensku ukazovateľ tržieb za vlastné výkony a tovar. Tržby za vlastné výkony a tovar zahŕňajú tržby za vlastné výrobky, tržby z predaja služieb a tržby za tovar, ktoré podnik realizuje za všetky svoje činnosti. Údaje sú agregované podľa hlavnej ekonomickej činnosti podniku a sú bez dane z pridanej hodnoty a spotrebnej dane. Ukazovateľ tržby za vlastné výkony a tovar je harmonizovaný s normou EÚ pre krátkodobé ukazovatele a s normou pre ročné štruktúrne zisťovania.

Z regresnej analýzy vyplynulo, že vývoj HDP, resp. jeho vybraných komponentov dokážu s prijateľnou spoľahlivosťou vysvetliť nasledujúce kvantitatívne ukazovatele:

- tržby za vlastné výkony a tovar v priemysle (na ilustráciu uvádzame, že tvorba pridanej hodnoty v odvetví priemyslu v čase spracovania analýzy reprezentovala 28 % HDP),
- tržby za vlastné výkony a tovar v priemyselnej výrobe (24 % HDP),
- tržby v stavebníctve (4 % HDP),
- tržby v trhových službách (40 % HDP),
- tržby za predaj a údržbu motorových vozidiel a v maloobchode (spolu s veľkoobchodom 13 – 14 % HDP),
- tržby v doprave a skladovaní (okolo 7 % HDP),
- tržby v hoteloch a reštauráciách (necelé 1 % HDP),
- tržby v nehnuteľnostiach, prenájme, obchodných činnostiach a ostatných službách (do 11 % HDP),
- tržby v poštách a telekomunikáciách (do 3 % HDP).

Napriek tomu, že niektoré odvetvia, napríklad stavebníctvo, majú na celkovom HDP nízky podiel, dokážu pomerne spoľahlivo vysvetliť smerovanie aj úroveň cel-

kového ekonomického rastu. Ukazovateľ tržieb za vlastné výkony a tovar možno použiť na odhad vývoja HDP za uplynulý štvrťrok. Jeho využitie na prognózovanie vývoja v nasledujúcich štvrťrokoch je obmedzené.

1.4 Viaczložkový indikátor tržieb

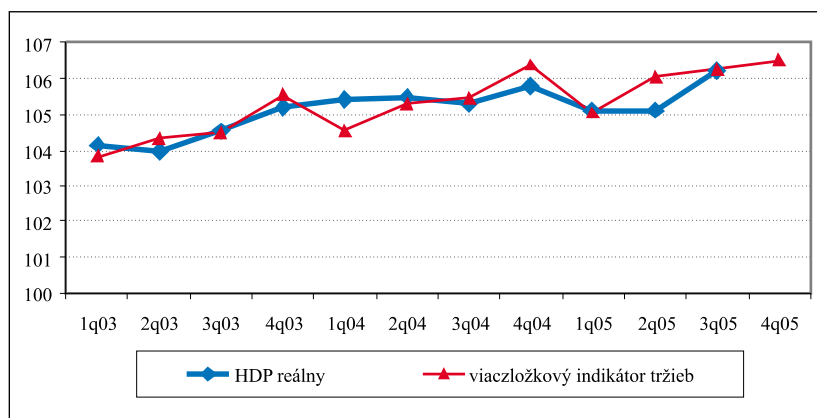
Na odhad HDP za uplynulý štvrťrok interne používame vlastný viacložkový indikátor tržieb, ktorý je vážnym aritmetickým priemerom výsledkov vybraných jednoduchých regresíí, uvedených v časti 1.3, kde váhami sú koeficienty determinancie jednoduchých regresíí. Výsledky odhadu HDP na základe viacložkového indikátora tržieb sú k dispozícii:

a) do 45 dní od ukončenia štvrťroka, teda približne mesiac pred zverejnením údajov o HDP, a to v prípade spracovania údajov za úplný štvrťrok (všetky tri mesiace); výhodou je väčšia spoľahlivosť odhadu, nevýhodou dlhší časový posun, ktorý korešponduje s publikovaním prvého odhadu,

b) do 15 dní od ukončenia štvrťroka, a to v prípade spracovania údajov za neúplný štvrťrok (dva mesiace štvrťroka); výhodou je včasnosť odhadu HDP, s ktorým možno pracovať v predstihu 1 mesiac pred zverejnením prvého odhadu, nevýhodou menšia spoľahlivosť odhadu.

Výsledky odhadov vývoja HDP na základe viacložkového indikátora tržieb neúplného štvrťroka zobrazuje graf č. 1.

Graf 1 Prognóza vývoja HDP na základe kvantitatívnych ukazovateľov

2. Indikátory dôvery

Indikátory dôvery zverejňuje ŠÚ SR mesačne, pričom údaje za úplný štvrťrok sú k dispozícii 2 – 3 dni pred skončením referenčného štvrťroka. Podkladom na ich výpočet sú kvalitatívne vyjadrenia, názory respondentov z vybraných odvetví alebo sektorov. Respondenti, ktorými sú manažéri nefinančných korporácií a spotrebiteľia, hodnotia stav alebo očakávania ako priaznivé, neutrálne alebo nepriaznivé. Vzhľadom na citlivé posudzovanie ekonomických a iných podmienok, na základe ktorých

manažment rozhoduje o ekonomických aktivitách podniku a spotrebiteľ o použití svojho príjmu, ich odpovede môžu vystihnúť smerovanie ekonomiky. Podľa zahraničných štúdií majú indikátory dôvery prednostnú funkciu v určovaní bodov zvratu vývoja – dno/vrchol na vývojovej krivke. Mesačne spracovávané indikátory dôvery v súčasnosti poskytujú zdroj najaktuálnejších informácií o dianí v odvetviach a sektoroch.

2.1 Odvetvové a sektorové indikátory dôvery

ŠÚ SR zverejňuje jednak kvalitatívne výsledky za odvetvia a jednak za sektor obyvateľstva. Z konjunkturálnych prieskumov počíta hodnoty indikátorov dôvery vo vybraných odvetviach: v priemysle, stavebníctve, maloobchode a službách. Sektorovým zdrojom je spotrebiteľský barometer, skúmaný na reprezentatívnej vzorke obyvateľov. Obedva zdroje spracúvajú odpovede na dva typy otázok. Jeden typ otázok je zameraný na manažérske a spotrebiteľské hodnotenie aktuálneho vývoja, čo môže slúžiť ako odhad očakávanej skutočnosti. Druhý typ otázok je zameraný na zistenie očakávaní na najbližšie tri mesiace a v prípade spotrebiteľov na najbližší rok, čo môže byť podkladom prognózy. Výsledky sú vyjadrené pomocou konjunkturálneho salda, ktoré predstavuje rozdiel pozitívnych a negatívnych hodnotení v percentách. Čiastkovými výsledkami v spotrebiteľskom barometri sú podiely pozitívnych a negatívnych odpovedí na počte celkových odpovedí pri každej otázke.

Ako vysvetľujúce premenné boli testované nielen výsledky indikátorov dôvery, ale aj odpovede na otázky v jednotlivých odvetvových a sektorových indikátoroch. Považovali sme za vhodné testovať aj jednotlivé otázky, aby sme overili kvalitu závislosti medzi odpoveďami manažérov a skutočným vývojom v odvetviach. Testovali sme 55 kvalitatívnych ukazovateľov. Z regresnej analýzy vyplynulo, že vývoj HDP zo všetkých odvetvových a sektorových indikátorov dôvery dokáže s prijateľnou spoľahlivosťou vysvetliť iba indikátor dôvery v stavebníctve a z jednotlivých konjunkturálnych sald iba odpovede na štyri otázky, z toho tri sú z rezortu stavebníctva a jedna z maloobchodu:

- úroveň dopytu v stavebníctve,
- ekonomická situácia v stavebníctve,
- trend stavebnej aktivity,
- zásoby tovaru v maloobchode.

Podobne ako pri tradičných ukazovateľoch, aj v okruhu indikátorov dôvery malo stavebníctvo určujúcu vypovediaciu schopnosť pre budúci ekonomický rast. Posilňovanie alebo brzdenie stavebnej aktivity je v silnej kore-

lácii s vývojom celej ekonomiky z dôvodu multiplikačných účinkov odvetvia stavebníctva.

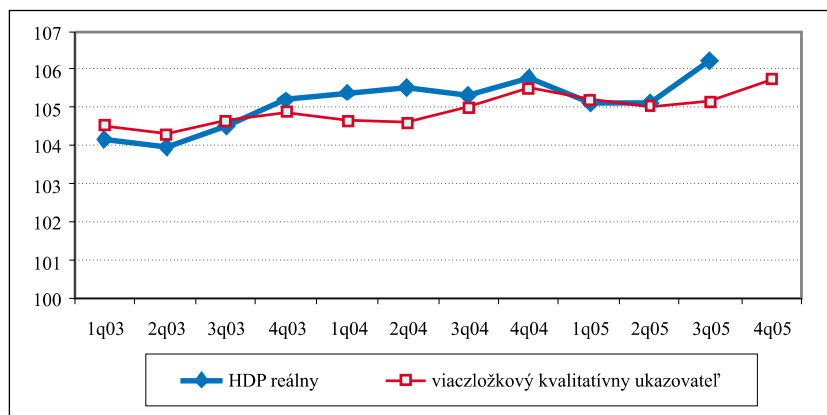
2.2 Zložený kvalitatívny ukazovateľ ŠÚ SR

ŠÚ SR vyčísluje aj zložený kvalitatívny ukazovateľ indikátor ekonomického sentimentu (IES), ktorý je súhrnným ukazovateľom aktuálnych očakávaní ekonomických subjektov v priemysle, stavebníctve, maloobchode a očakávaní spotrebiteľov. Publikuje sa vo forme trojmesačných kízavých priemerov. IES sme testovali ako ďalšiu možnú vysvetľujúcu premennú HDP. Regresná analýza potvrdila prijateľnú spoľahlivosť odhadovania a predikovania HDP na základe IES.

2.3 Viaczložkový kvalitatívny ukazovateľ

Spoľahlivosť odhadov a predikcií HDP na základe indikátorov dôvery sa zvýši, ak sa k Indikátoru ekonomického sentimentu priradí ďalších päť kvalitatívnych ukazovateľov, uvedených v časti 2.1 (indikátor dôvery v stavebníctve a odpovede na úroveň dopytu v stavebníctve, ekonomickú situáciu v stavebníctve, trend stavebnej aktivity a zásoby tovaru v maloobchode). Vybraných šesť kvalitatívnych indikátorov vchádza do viacložkového kvalitatívneho ukazovateľa, ktorý používame na internú prognózu aktuálneho štvrťroka a nasledujúceho štvrťroka. S dlhším časovým posunom spoľahlivosť prognózy klesá. Výsledky odhadu HDP na základe viacložkového kvalitatívneho ukazovateľa môžu byť k dispozícii koncom referenčného štvrťroka. Ak predpokladáme reprezentatívnu výberovú vzorku a dostatočne reprezentatívne názory respondentov, potom výsledky spracovania indikátorov dôvery poskytnú informáciu o ekonomických aktivitách v reálnom čase.

Graf 2 Prognóza vývoja HDP na základe kvalitatívnych ukazovateľov

3. Kompozitné indikátory

Na hodnotenie a prognózovanie ekonomickej reality si zvyknú jednotlivé inštitúcie konštruovať vlastné kompozitné indikátory, ktoré obsahujú údaje z rôznych zdrojov.

Okrem výstupov z konjunkturálnych prieskumov to môžu byť tradičné indikátory reálnej ekonomiky, finančné ukazovatele, menové agregáty, ceny a ďalšie ukazovatele z externého prostredia podľa úvah a potrieb inštitúcie. Matematická forma a zloženie kompozitných indikátorov nie je pevne určená normami, je v kompetencii spracovateľa a užívateľa. Medzi najpoužívanejšie patria: *OECD composite leading indicator*, *Handelsblatt indicator*, *Euroframe indicator*, *EuroCoin indicator*, *Euro area GDP indicator of the European Commission*.

Nájsť vyhovujúcu kombináciu zložiek indikátora tak, aby dostatočne presne predikoval rast slovenskej ekonomiky predpokladá určitú úroveň stabilizácie ekonomiky s rozvinutými finančnými trhmi, štandardizovanými sektormi so stabilizovaným správaním, s minimálnym rozsahom administratívnych zásahov do ekonomiky a pod. V tejto etape považujeme za vhodné testovať dva kompozitné indikátory. Kompozitný indikátor pridanej hodnoty a daní, ktorý je určený na prognózu HDP, a kompozitný indikátor očakávaní spotrebiteľov a mzdy, vysvetľujúci konečnú spotrebu domácností. Nájdene kompozitné ukazovatele si vyžadujú dlhšie testovacie obdobie.

Kompozitný indikátor pridanej hodnoty a daní vychádza z výpočtového postupu HDP ako súčtu vytvorenej pridanej hodnoty a nepriamych daní bez subvencií. Je zložený z údajov z dvoch zdrojov. Z kvantitatívnej štatistiky (ŠÚ SR) čerpá údaje o objeme tržieb a zo štátneho rozpočtu (Ministerstvo financií SR) čerpá údaje o objeme vybraných domácich daní na tovary a služby. Výsledky odhadu za uplynulý štvrťrok a prognózy na nasledujúci štvrťrok môžu byť k dispozícii:

a) 45 dní od ukončenia štvrťroka, teda približne mesiac pred zverejnením údajov o HDP, a to v prípade využitia údajov za úplný štvrťrok (všetky tri mesiace);

b) 15 dní od ukončenia štvrťroka, a to v prípade využitia údajov za neúplný štvrťrok (dva mesiace štvrťroka).

Na odhad súkromnej spotreby možno z množstva vyskúšaných kombinácií ukazovateľov za najspôľahlivejší považovať kompozitný indikátor očakávaní spotrebiteľov a mzdy, ktorého zložky tvorí:

- index reálnej mzdy (z kvantitatívnej štatistiky ŠÚ SR),
- očakávania spotrebiteľov (z kvalitatívnej štatistiky ŠÚ SR):

1. očakávania finančnej situácie, vyjadrené podielom pozitívnych odpovedí na celkovom počte odpovedí,

2. očakávania celkovej hospodárskej situácie, vyjadrené saldum kvalitatívnych vyjadrení (pozitívne, neutrálne, negatívne),

3. predpoklad finančných výdavkov do budúcnosti, vyjadrené podielom pozitívnych odpovedí,

4. predpoklad investičných výdavkov do budúcnosti, vyjadrené podielom pozitívnych odpovedí.

Výsledky odhadu za uplynulý štvrťrok a prognózy na

nasledujúci štvrťrok môžu byť k dispozícii 45 dní od ukončenia štvrťroka. Jedným z čiastkových zistení po analýze spotrebiteľského barometra je nesúlad medzi vyjadreniami o očakávaných fixných investíciách a ich skutočným vývojom. Pomerne jasné vymedzenie otázok, ktoré by mali dokumentovať vývoj fixných investícií v domácnostiach (auto, dom, chata, chalupa, väčšie úpravy bytu alebo domu) nepreukázali významný vzťah k skutočne zaznamenaným fixným investíciám v sektore domácností, ale k spotrebe.

4. Špeciálne indikátory

V niektorých krajinách sa využívajú špeciálne indikátory, ktoré dokážu nepriamo indikovať vývoj HDP, napríklad prostredníctvom spotreby elektrickej energie, indexu cien letov, predajov automobilov, prepravných cien. Ako vhodný špeciálny indikátor na odhad a predikcie ekonomického rastu v SR sa ukazuje indikátor počtu novozaevidovaných motorových vozidiel.

Záver

1. Na odhad HDP za uplynulý štvrťrok v rámci interného prognostického procesu možno použiť nasledujúce ukazovatele, zoradené podľa časovej dostupnosti:

- viaczložkový kvalitatívny ukazovateľ na neúplnom štvrťroku: mesiac pred skončením referenčného obdobia,
- viaczložkový kvalitatívny ukazovateľ na úplnom štvrťroku: koncom referenčného obdobia,
- viaczložkový indikátor tržieb na neúplnom štvrťroku: do 15 dní od ukončenia referenčného obdobia,
- viaczložkový indikátor tržieb na úplnom štvrťroku: do 45 dní od ukončenia referenčného obdobia, čo korešponduje s termínom publikovania prvého odhadu Štatistickým úradom SR,

pričom spresnený odhad HDP publikuje Štatistický úrad SR do 70 dní po skončení štvrťroka.

2. Jednotlivé čiastkové odhady, vychádzajúce z vyššie uvedených ukazovateľov, je nutné považovať za indikácie, ktoré nadobudnú jednoznačnú ekonomickú hodnotu len s dostatočne odôvodnenou ekonomickou interpretáciou. Vzhľadom na štrukturálne posuny v slovenskom hospodárskom priestore, reformy a externé vplyvy na malú otvorenú ekonomiku musia byť výsledky prognóz doplnené dôslednou ekonomickou interpretáciou.

3. Ďalšie etapy rozvoja interných prístupov ku krátkodobej prognóze ekonomického rastu by mali byť zamerané na konštrukciu kompozitných ukazovateľov, zložených z viacerých informačných zdrojov.

SLEDOVANIE CIEN NEHNUTEĽNOSTÍ NA SLOVENSKU

Ing. Mikuláš Cár, PhD., Národná banka Slovenska

1. Zisťovanie cien nehnuteľností určených na bývanie v eurozóne

Súčasťou analýz cenového vývoja a finančnej stability v eurozóne, ktoré vypracúva ECB, sú aj poznatky o zmenách nefinančných aktív v jednotlivých krajinách. Týka sa to aj štatistiky cien nehnuteľností určených na bývanie (*residential property*), ktoré významne vplyvajú na výdavky a zadlženosť domácností, hypotekárny trh, rozvoj investícií a v konečnom dôsledku aj na finančnú a menovú stabilitu v strednodobom a dlhodobom horizonte.

Z pohľadu menovej stability má vývoj cien nehnuteľností určených na bývanie značný dopad na ekonomickú aktivitu a na zmeny cien ako celku. Rast cien bytov prispieva k zvyšovaniu ekonomickej aktivity tak prostredníctvom rastu investícií do bývania, ako aj zvyšovania spotreby domácností prostredníctvom efektov vlastníctva spojených so zhodnocovaním nehnuteľností určených na bývanie. Intenzita vplyvu týchto efektov sa však v rôznych krajinách značne odlišuje a závisí od miery súkromného vlastníctva domov a bytov.

Z hľadiska finančnej stability je nehnuteľný majetok jednou z možných hlavných foriem ručenia za získané úvery. Preto pokles cien nehnuteľností určených na bývanie spojený so zhoršením schopnosti domácností splácať úvery môže ohrozovať stabilitu bankového systému so závažnými makroekonomickými dopadmi.

V súčasnosti hodnotí Rada guvernérov ECB vývoj cien nehnuteľností v polročných intervaloch. Index cien nehnuteľností určených na bývanie sa zostavuje za eurozónu z neharmonizovaných národných údajov, získaných v spolupráci s národnými centrálnymi bankami. V Mesačnom bulletinu ECB sa popri úvahách týkajúcich sa zdrojov údajov o cenách nehnuteľností postupne publikovali aj porovnania vývoja cien nehnuteľností určených na bývanie a HICP za eurozónu a neskôr aj podrobnejšie porovnania podľa vybraných aspektov. Od júna 2005 je agregovaný index cien nehnuteľností určených na bývanie za eurozónu zaradený do rozšírenej tabuľky v časti Ceny, avšak najaktuálnejšie údaje sú za rok 2004.

1.1 Aktuálne metodické otázky

Rada guvernérov ECB nastolila potrebu zberu porovnateľných údajov o cenách nehnuteľností určených na bývanie pre rôzne porovnávacie analýzy a vytvorenie agregátov za eurozónu. ECB zadefinovala nasledujúce požiadavky na zisťovanie a spracovanie údajov, ako aj

na konštruovanie indexov o cenách nehnuteľností určených na bývanie:

- Štvrtročná periodicitu zisťovania údajov a ich dostupnosť do 90 dní od referenčného obdobia.
- Pri spracovaní údajov použiť odporúčanú harmonizovanú metodiku pre kvalitatívnu úpravu získaných údajov včítane použitia primeraných váhových schém na zabezpečenie štatistickej reprezentatívnosti získaných údajov.
- Konštruovať celkový index vývoja cien nehnuteľností určených na bývanie, ako aj čiastkové indexy podľa nasledujúcich troch aspektov nehnuteľností určených na bývanie: 1. nové a existujúce obytné nehnuteľnosti, 2. obytné nehnuteľnosti v mestských a mimomestských oblastiach, 3. obytné nehnuteľnosti v členení na domy a byty.

Aj MMF považuje trh nehnuteľností za potenciálny zdroj finančnej nestability. Preto zaradil ceny nehnuteľností do skupiny primeraných finančných ukazovateľov (*Financial Soundness Indicators – FSI*) a v spolupráci so zainteresovanými medzinárodnými a národnými organizáciami v roku 2004 ukončil práce na príručke obsahujúcej základnú filozofiu, metodiku konštrukcie, analyzovania a zverejňovania navrhnutých finančných ukazovateľov.

Problematike cien nehnuteľností sa venuje čoraz väčšia pozornosť hlavne z dôvodu potreby skúmania ich možného vplyvu na cenovú stabilitu v eurozóne. Priemerné ceny nehnuteľností určených na bývanie v eurozóne po výraznom náraste v druhej polovici 80. rokov (v roku 1990 o zhruba 12 %) zaznamenali relatívne stabilný vývoj v 90. rokoch (rast okolo 2 %), avšak po roku 1998 došlo k ich výraznejšiemu postupnému medziročnému nárastu (o 7,2 % v roku 2004). Diferencovaný je vývoj cien nehnuteľností určených na bývanie v jednotlivých členských krajinách EÚ, pričom v prípade niektorých krajín odborníci pripúšťajú značné nadhodnotenie cien nehnuteľností (napr. v Španielsku ide o rast o takmer 20 %).

Snahou ECB je okrem samotného zisťovania cien nehnuteľností rozšírenie pokrytia HICP aj o spotrebné výdavky spojené s bývaním vo vlastných domoch a bytoch, pretože v súčasnosti väčšina členských krajín EÚ nezahrňa túto položku do indexu spotrebiteľských cien a tie, ktoré s danou položkou uvažujú, používajú pri jej výpočte rozdielnu metodiku. Jedným z dôvodov doterajšieho nezohľadňovania týchto výdavkov v HICP je aj značný rozdiel medzi podielmi vlastníkov domov a bytov a podielmi potenciálnych výdavkov na nájomné v rámci HICP v jednotlivých krajinách (napr. v Španielsku je tento pomer 84,3 % : 2,6 % a v Nemecku 42,6 % : 10,9 %).

ECB podporuje pôvodný plán Eurostatu, podľa ktorého malo dôjsť k zohľadňovaniu spotrebných výdavkov spojených s bývaním vo vlastných domoch a bytoch v rámci HICP od roku 2007. Z rôznych dôvodov však došlo ku sklzu pri plnení pôvodného harmonogramu. Keďže z všeobecných výsledky pilotného overovania tejto problematiky, ktoré momentálne prebieha v rámci pokračujúceho projektu Eurostatu (jedným z cieľov je aj konštrukcia štvrtročného cenového indexu nehnuteľností určených na bývanie v sektore domácností), možno očakávať zhruba o 2 – 3 roky, pôvodný zámer rozšíriť pokrytie HICP o spotrebné výdavky spojené s bývaním vo vlastných domoch a bytoch od roku 2007 vyznieva podľa nášho názoru príliš optimisticky. Aj napr. podľa názoru ECB, zverejneného v tohtoročnom júlovom Mesačnom bulletin, v roku 2008 sa očakáva len rozhodnutie o začlenení spotrebných výdavkov spojených s bývaním vo vlastných obydliach do HICP a nie začatie samotného zisťovania. Preto reálne spustenie harmonizovaného zisťovania cien nehnuteľností určených na bývanie možno podľa zainteresovaných inštitúcií očakávať najskôr od roku 2010. V súlade s podpísaným Memorandom o dohode o ekonomických a finančných štatistikách medzi generálnym riaditeľstvom štatistiky ECB a Eurostatom sú za túto agendu zodpovedné oficiálne štatistické inštitúcie.

Vo všeobecnosti sa ECB a Eurostat zhodujú v otázke nevyhnutnosti harmonizovať metodiku zisťovania porovnateľných údajov o cenách nehnuteľností v rámci celej eurozóny. Doterajšie poznatky ukazujú, že v tomto smere treba prekonať isté rozdiely, vyplývajúce z doterajšej miery riešenia a z rôznych národných špecifik pri realizácii zberu a spracovania údajov, ako aj pri konštruovaní indexov o vývoji cien nehnuteľností. Platí to aj pre získavanie porovnateľných údajov o cenách pozemkov.

Všetky súčasné aktivity a iniciatívy v oblasti zisťovania porovnateľných údajov o cenách nehnuteľností určených na bývanie a cenách pozemkov časovo zaostávajú za aktuálnymi potrebami. Navyše používanie značne rozdielnych metodík pre zber potrebných údajov o cenách nehnuteľností určených na bývanie a cenách pozemkov v jednotlivých krajinách vyvoláva potrebu uvedomiť si vypovedaciu hodnotu agregovaných ukazovateľov za eurozónu, konštruovaných z takýchto pomerne heterogénnych údajov. Aj ECB zastáva názor, že agregovaný index vývoja cien nehnuteľností určených na bývanie je vhodný skôr na charakterizovanie určitých všeobecných trendov, ako na porovnanie podrobnejších súvislostí vývoja týchto cien medzi krajinami eurozóny.

1.2 Získavanie údajov o cenách nehnuteľností určených na bývanie v krajinách EÚ

Podľa poznatkov ECB sú zdroje údajov o cenách nehnuteľností určených na bývanie v pôvodných 15 krajinách EÚ značne rôznorodé a zabezpečujú ich:

- národné štatistické úrady – Dánsko, Luxembursko, Nemecko, Švédsko,
- ministerstvá – Španielsko (Ministerstvo infraštruktúry a urbanistického plánovania), Írsko (Ministerstvo životného prostredia),
- hypotekárni veritelia – Anglicko,
- realitné agentúry – Belgicko, Fínsko, Francúzsko, Portugalsko, Rakúsko, Taliansko,
- katastrálne registre – Holandsko,
- národná banka – Grécko.

V záujme získania spoľahlivých údajov dochádza v mnohých prípadoch ku kombinovaniu viacerých zdrojov. Spoľahlivosť údajov o cenách nehnuteľností ovplyvňujú popri rôznorodosti ich zdrojov aj ďalšie faktory, ako:

- nejednotnosť údajov, pokiaľ ide o ich geografický aspekt, resp. pokrytie,
- nedostatočná a rozdielna štruktúrovanosť údajov podľa typov bytov,
- rozdielnosť realizácie predaja nehnuteľností (za hotovosť, resp. na pôžičku),
- použitie váhových schém v záujme dosiahnutia reprezentatívnosti pôvodných údajov,
- rozdielna periodicita zisťovania a pod.

Konštrukcia agregovaného štvrtročného indexu cien nehnuteľností určených na bývanie v ECB za eurozónu (zatiaľ hlavne z údajov pôvodných 12 krajín EÚ-15 okrem Dánska, Švédska a Anglicka) je podmienená dostupnosťou národných údajov za minimálne 80 % krajín (zvyčajne nie sú k dispozícii údaje za Belgicko a Luxembursko, kde je spracovanie oneskorené voči referenčnému štvrtroku o 8, resp. 19 mesiacov). Za chýbajúce krajiny sa dopĺňajú priemerné hodnoty z údajov za tie krajiny, v ktorých sú údaje dostupné. Pre úpravu agregovaného indexu cien nehnuteľností určených na bývanie za eurozónu sa používajú váhy zohľadňujúce podiely jednotlivých krajín na HDP eurozóny. Takto vypočítaný index je vhodné použiť len na analýzu určitých všeobecných trendov vývoja cien nehnuteľností určených na bývanie za eurozónu. Ani ECB nepoužíva tieto značne heterogénne údaje na podrobnejšie analýzy rôznych aspektov vývoja cien nehnuteľností medzi jednotlivými krajinami.

V záujme zvyšovania kvality agregovaného indexu cien nehnuteľností určených na bývanie za eurozónu je snaha, aby národné údaje dôsledne odrážali reálny trh s týmito nehnuteľnosťami, čoho predpokladom je výber vhodných zdrojov a používanie odporúčaných metód na kvalitatívnu úpravu zisťovaných údajov.

V roku 2004 ECB nastolila otázku potreby získavania údajov o cenách nehnuteľností určených na bývanie aj za nové členské krajiny EÚ.

V jednotlivých krajinách je nasledujúca situácia v dostupnosti týchto údajov:

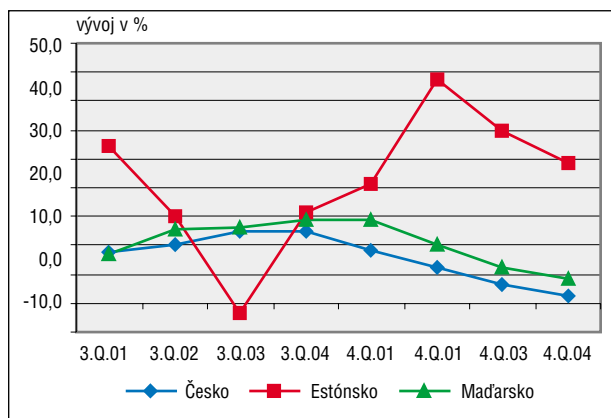
- ČR – prostredníctvom národného štatistického úradu má dostupné štvrtročné údaje za

- domy a byty za celú krajinu od roku 2001 a ročné údaje od roku 1999,
- Estónsko – prostredníctvom národného štatistického úradu má dostupné štvrtročné údaje za hlavné mesto od roku 1997,
- Maďarsko – prostredníctvom národného štatistického úradu má dostupné štvrtročné údaje za hlavné mesto od 4. štvrtroku 2001,
- Poľsko – prostredníctvom národného štatistického úradu má dostupné ročné údaje za celú krajinu od roku 2003,
- Lotyško – prostredníctvom národného štatistického úradu má dostupné ročné údaje za nové a existujúce nehnuteľnosti určené na bývanie za celú krajinu od roku 2002,
- Litva – predpokladaná dostupnosť potrebných údajov za nové a existujúce nehnuteľnosti určené na bývanie od júla 2005 prostredníctvom katastra nehnuteľností,
- Malta – dostupné sú štvrtročné údaje za domy a byty za celú krajinu od roku 1980 prostredníctvom inzertných záznamov transakcií s nehnuteľnosťami,
- Slovensko – prvé údaje prostredníctvom Národnej asociácie realitných kancelárií boli získané za 1. štvrtrok 2005,
- Slovinsko – uvažuje so získaním potrebných údajov prostredníctvom daňových úradov,
- Cyprus – zatiaľ neujasnené možnosti zisťovania potrebných údajov.

Aj v nových členských krajinách EÚ sú v súčasnosti zdroje údajov o cenách nehnuteľností pomerne rôznorodé. Podľa získaných informácií sa jednotlivé národné centrálné banky najčastejšie dostávajú k údajom o cenách nehnuteľností prostredníctvom národných štatistických úradov a realitných kancelárií. V ČR ide napr. o spoluprácu štatistického úradu a finančných úradov, ale v záujme získavania aktuálnych údajov je snaha spolupracovať aj s realitnými kanceláriami.

Graf 1 Štvrtročný vývoj cien obytných nehnuteľností v Čechách, Estónsku a Maďarsku (medziročná zmena)

Možno konštatovať, že v nových členských krajinách EÚ sa vo všeobecnosti prejavuje snaha získať údaje z akéhokoľvek dostupného zdroja prostredníctvom metodiky, operatívne prispôsobenej národným podmienkam.

2. Možnosti získavania údajov o cenách obytných nehnuteľností v SR

So začlenením Slovenska do EÚ je spojené aj plnenie dohodnutých záväzkov voči jednotlivým celoeurópskym inštitúciami. Jednou z požiadaviek ECB voči národným bankám členských krajín je poskytovanie štvrtročných údajov o cenách nehnuteľností.

Rozvoj trhu nehnuteľností v SR (aj keď značne regionálne diferencovaný) je v súčasnosti spojený hlavne so záujmom hlavných aktérov transakcií s nehnuteľnosťami o informácie o stave a vývoji cien nehnuteľností. Údaje o cenách jednotlivých nehnuteľností sa stávajú predmetom záujmu realitných developerov, komerčných bánk, aj NBS. Takto sa postupne formuje komplexná spoločenská objednávka na informácie o cenách nehnuteľností.

Štatistický úrad SR v rámci národných účtov v súlade s odporúčanou metodikou ESA 95 zisťuje s ročnou periodicitou agregované informácie o nefinančných aktívach za celú ekonomiku, ako aj za hlavné sektory a odvetvia. Údaje o cenách jednotlivých nehnuteľností však zatiaľ nie sú predmetom periodického štatistického zisťovania a neexistuje na tento účel ani žiadny oficiálny administratívny zdroj údajov.

Jednou z avizovaných aktivít v oblasti zisťovania cien nehnuteľností je napr. príprava pilotného projektu: „Monitorovanie cien stavieb a stavebných pozemkov“ v gescii Stavebnej fakulty STU v Bratislave v spolupráci so ŠÚ SR a s Úradom geodézie, kartografie a katastra SR.

Požiadavka NBS, aby ŠÚ SR zahrnul zisťovanie o cenách nehnuteľností do Programu štátnych štatistických zisťovaní na roky 2006 – 2008 nebola akceptovaná. ŠÚ SR to zdôvodnil nedostatkom finančných a ľudských zdrojov v projektovanom rozpočte ŠÚ SR. Závažným dôvodom je podľa ŠÚ SR zatiaľ tiež absencia metodiky zisťovania, ktorá by mala vzniknúť ako výsledok pilotného overovania praktických možností zisťovania cien nehnuteľností určených na bývanie v rámci prebiehajúceho projektu Eurostatu¹.

¹ Do projektu Eurostatu (HICP-OOH), na ktorom od roku 2000 participovalo 5 krajín (Nemecko, Španielsko, Poľsko, Fínsko a Anglicko), sa majú od roku 2006 zapojiť ďalšie krajiny. Projekt pozostáva zo 7 modulov a podľa informácií ŠÚ SR Slovensko má záujem o modul č. 1 – Ceny obydlií, ktorého realizácia je rozložená na 16 krokov v časovom horizonte 18 mesiacov. Celkovo by malo na tomto module participovať 11 krajín. Koncom roku 2005 sa podpísala zmluva medzi ŠÚ SR a Eurostatom. Úspešnosť celého projektu však závisí od rozbehnutia modulov, ktoré sa týkajú koordinácie činností pri overovaní

NBS v snahe prispieť k hľadaniu možností zisťovania cien nehnuteľností určených na bývanie podpísala s Národnou asociáciou realitných kancelárií Slovenska (NARKS) zmluvu na zabezpečenie spracovania údajov o cenách nehnuteľností. Predmetom zmluvy je záväzok NARKS spracovať databázu údajov o cenách nehnuteľností za jednotlivé štvrťroky v roku 2005 v takej štruktúre a regionálnom členení, ktoré vychádzajú z požiadaviek ECB.

2.1 Charakteristika údajov o cenách nehnuteľností z databázy NARKS

Databáza NARKS o cenách domov a bytov obsahuje údaje len za určitú časť zrealizovaných transakcií s nehnuteľnosťami, nakoľko asociácia združuje len zhruba desatinu subjektov, ktoré sa zaoberajú sprostredkovaním kúpy a predaja nehnuteľností.

Výstupné zostavy o cenách existujúcich bytov a rodinných domov sú realizované z inzertných záznamov a pri jednotlivých nehnuteľnostiach ponúka použitý softvér okrem počtu transakcií s jednotlivými typmi nehnuteľností aj nasledujúce možné varianty cien:

- priemerná ponuková cena (aritmetický priemer všetkých cien príslušného typu nehnuteľností z inzertných záznamov) v Sk,
- priemerná ponuková cena v Sk/m²,
- reprezentatívna priemerná ponuková cena (aritmetický priemer cien príslušného typu nehnuteľností z inzertných záznamov po vylúčení extrémnych cien) v Sk,
- reprezentatívna priemerná ponuková cena v Sk/m²,
- reprezentatívna priemerná predajná cena.

Za prvé dva štvrťroky 2005 boli z výstupných zostáv (v členení podľa okresov a za jednotlivé typy bytov a domov) reálne použiteľné len údaje o priemernej ponukovej cene v Sk. Získané výstupné zostavy prakticky neobsahovali údaje o priemerných predajných cenách, pretože životný cyklus inzertných záznamov o ponúkaných nehnuteľnostiach obsahuje v súčasnosti len v ojedinelých prípadoch aj doplnenie informácie o tom, za akú cenu sa predaj zrealizoval.

Miera súladu medzi ponukovými a realizačnými cenami závisí od stupňa vývoja trhu s nehnuteľnosťami. Ak sú v ponukách niektoré byty napr. rok, je pravdepodobné, že pri predaji bude ich cena nižšia o približne 10 – 15 %. Z hľadiska spoľahlivosti zovšeobecnených poznatkov zo získaných neúplných údajov je však menej podstatné, či vychádzame z údajov o ponukových alebo predajných

cenách, ako zohľadnenie maximálne reálneho počtu uskutočnených transakcií s nehnuteľnosťami v jednotlivých regiónoch.

Z vyhodnotenia poskytnutých údajov z databázy NARKS za prvé dva štvrťroky 2005 vyplýva niekoľko poznatkov:

- Databáza neobsahuje všetky požadované atribúty členenia nehnuteľností, ktoré zodpovedajú požiadavkám ECB.
- Údaje o cenách bytov a rodinných domov nie sú špecifikované pre nové a existujúce nehnuteľnosti.
- Údaje o rodinných domoch nie sú štruktúrované podľa početnosti izieb, ale sú v členení na rodinné domy a rodinné vily.
- Databáza obsahuje značný počet malopočetných transakcií za jednotlivé nehnuteľnosti v rámci jednotlivých okresov, čo zvyšuje riziko možného skreslenia informácií o reálnych cenách transakcií s nehnuteľnosťami (napríklad v prípade okresu Poprad sa do databázy dostali iba údaje o drahších predajoch).
- Od 3. štvrťroku 2005 sú k dispozícii aj údaje o cenách za 1 m² stavebného pozemku.
- Metodika zberu a prvotného spracovania údajov o cenách nehnuteľností je viazaná na používaný softvér a jej prípadná zmena v záujme dôslednejšieho zohľadnenia kritérií a požiadaviek NBS je pomerne zložitá.

Napriek skutočnosti, že databáza NARKS o cenách nehnuteľností sa vytvára na iný účel, ako sú požiadavky ECB a nespĺňa ani niektoré štatistické náležitosti výberového súboru, nateraz je jedným z mála dostupných zdrojov údajov, pomocou ktorého je možné získať orientačné informácie o stave a vývoji cien nehnuteľností v SR.

Vzhľadom na to, že celoeurópske systémové riešenie zisťovania a zverejňovania údajov o cenách nehnuteľností prostredníctvom národných štatistických úradov možno podľa doterajšieho vývoja očakávať najskôr po roku 2010, považujeme doterajší zdroj údajov o cenách nehnuteľností v SR za prechodné riešenie. Prieběžné poznatky pri spracúvaní a zovšeobecňovaní údajov z databázy NARKS môžu poslúžiť v ďalšom období aj pri overovaní a výbere vhodného zdroja údajov pre oficiálny systém štvrťročného zisťovania cien nehnuteľností podľa harmonizovanej metodiky v rámci eurozóny.

2.2 Metodika spracovania údajov z databázy NARKS

V rámci prvotného spracovania údajov získaných z databázy NARKS sme prevzali z výstupných zostáv už vypočítanú reprezentatívnu priemernú ponukovú cenu v Sk/m² za jednotlivé typy existujúcich bytov v príslušných okresoch. Čo sa týka existujúcich domov, vo výstupných zostavách nie sú k dispozícii reprezentatívne priemerné ponukové ceny v Sk/m² za jednotlivé typy domov a treba ich dopočítavať. Pri výpočte sme postupovali tak, že repre-

možností zisťovania cien obydľí, renovácií a zásadných rekonštrukcií nehnuteľností určených na bývanie, ako aj cien stavebných pozemkov. Dôležitým krokom je tiež príprava technického manuálu na postupnú realizáciu krokov v rámci prvých troch modulov. Ide teda o moduly 4 – 7, na ktoré nie je podľa aktuálnych informácií zatiaľ prihlásený žiadny záujemca, čo môže spôsobiť ďalší časový sklz v riešení pilotného projektu.

zentatívnu priemernú ponukovú cenu za jednotlivé typy domov v každom okrese sme vydělili zvolenou hodnotou priemernej rozlohy ich úžitkovej plochy (pri rodinných domoch 150 m² a pri rodinných vilách 250 m²).

V druhom kroku sme prostredníctvom váženého aritmetického priemeru vypočítali priemerné ceny za 1 m² jednotlivých typov bytov a rodinných domov za jednotlivé kraje. Ako váhy sme použili celkové počty transakcií s jednotlivými typmi bytov a domov v okresoch príslušného kraja.

V treťom kroku sme vypočítali tzv. objektivizovanú priemernú ponukovú cenu za 1 m² jednotlivých typov bytov a rodinných domov za SR. Výslednú hodnotu sme vypočítali pomocou váženého aritmetického priemeru tak, že sme súčet násobkov cien za 1 m² jednotlivých typov bytov a rodinných domov za jednotlivé kraje (vypočítané v druhom kroku) a zvolených váhových koeficientov (v_k) za jednotlivé kraje² vydělili číslom 100 (súčet relatívnych podielov jednotlivých krajov na predpokladaných reálnych transakciách s bytmi v rámci celej SR v %), t. j.:

$$CON_{SR} = \frac{\sum_{k=1}^8 CON_k \cdot v_k \cdot 100}{100},$$

kde:

CON_{SR} – objektivizovaná priemerná ponuková cena za 1 m² jednotlivých typov bytov a rodinných domov za Slovensko,

CON_k – priemerná ponuková cena za 1 m² jednotlivých typov bytov a rodinných domov za jednotlivé kraje,

v_k – zvolené váhové koeficienty za jednotlivé kraje, ktoré orientačne zodpovedajú skutočnému podielu krajov na transakciách s bytmi v rámci celej SR,

k – jednotlivé kraje.

Uvedeným vážením sa vypočíta priemerná cena za 1 m² príslušnej nehnuteľnosti za celú SR, v ktorej je čiastočne zredukovaná disproporcja medzi zaznamenanými a reálnymi transakciami s obytnými nehnuteľnosťami v jednotlivých regiónoch, zrejma z tab. č. 1.

Vážením by mal byť zohľadnený reálny podiel jednotlivých krajov na vytváraní agregovanej priemernej ceny danej obytnej nehnuteľnosti za celé Slovensko. Tento krok je dôležitý v záujme dosiahnutia objektivizovaných zovšeobecnení vypočítaných charakteristík z neúplných (výberových) údajov.

² Po konzultácii so zástupcom NARKS boli použité nasledujúce váhové koeficienty: BA – 0,52, TT – 0,14, TN – 0,04, NR – 0,08, ZA – 0,07, BB – 0,06, PO – 0,03 a KE – 0,06.

Tab. 1

	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE	SR
Podiel zaznamenaných transakcií v %	95,99	2,23	0,06	0,92	0,23	0,27	0,09	0,21	100,00
Podiel predpokladaných reálnych transakcií v %, resp. (v_k) v %	52,00	14,00	4,00	8,00	7,00	6,00	3,00	6,00	100,00

Aj pri výpočte priemernej ceny mesačných prenájmov za jednotlivé kraje a celú SR bol použitý podobný postup ako pri výpočte priemernej ceny za 1 m² nehnuteľností.

2.3 Predbežné výsledky vývoja cien nehnuteľností v SR za 1. a 2. štvrťrok 2005

Prehľad o počte zrealizovaných transakcií s vybranými nehnuteľnosťami, predbežné priemerné hodnoty cien za 1 m² jednotlivých nehnuteľností určených na bývanie aj priemerné hodnoty cien mesačných prenájmov za prvé dva štvrťroky 2005 sú v tab. 2.

Početnosť aj štruktúra transakcií s nehnuteľnosťami bola v prvých dvoch štvrťrokoch roku 2005 relatívne podobná. Za 1. štvrťrok je v databáze 50 608 transakcií s nehnuteľnosťami (necelých 41 tisíc s existujúcimi bytmi a takmer 10 tisíc s existujúcimi rodinnými domami). Za 2. štvrťrok je v databáze menej transakcií ako za 1. štvrťrok, ich štruktúra však zostala prakticky rovnaká. Okolo 80 % zo všetkých transakcií s obytnými nehnuteľnosťami pripadalo na predaj bytov a zhruba 20 % na predaj rodinných domov a vil. Najviac obchodovanými sú trojizbové byty.

V súlade s použitou metodikou výpočtu dosiahla priemerná ponuková cena za 1 m² bytov v prvých dvoch štvrťrokoch 2005 takmer 25 tisíc Sk. Okrem 5-izbových a väčších bytov sa priemerné ponukové ceny ostatných typov bytov v porovnávaných štvrťrokoch zmenili len minimálne.

Ceny nehnuteľností sú výrazne diferencované podľa regiónov. Značný rozdiel je v ponukových cenách bytov a domov medzi Bratislavským krajom (napr. okolo 33 tisíc Sk za 1 m²) a ostatnými krajmi (od zhruba 11 tisíc Sk za 1 m² po 19 tisíc Sk za 1 m²). Pomerne vysoká je napr. zistená priemerná ponuková cena za 1 m² bytu (okolo 22 tisíc Sk) v Prešovskom kraji.

Priemerná ponuková cena za 1 m² existujúcich rodinných domov bola mierne vyššia ako cena za 1 m² bytov a v prvých dvoch štvrťrokoch 2005 sa výrazne nemenila (pohybovala sa okolo 27 tisíc Sk za 1 m²).

Uhrnná priemerná ponuková cena za 1 m² bytov a domov spolu, ako aj priemerná cena mesačného prenájmu týchto nehnuteľností zostala v oboch štvrťrokoch na takmer rovnakej úrovni.

Priemerné mesačné nájomné za byty predstavovalo v prvých dvoch štvrťrokoch 2005 hodnotu necelých 16 tisíc Sk a pri všetkých typoch bytov bolo nižšie ako priemerná ponuková cena za 1 m² pri ich predajoch. V prípade rodinných domov bolo priemerné mesačné nájomné v 1. štvrť-

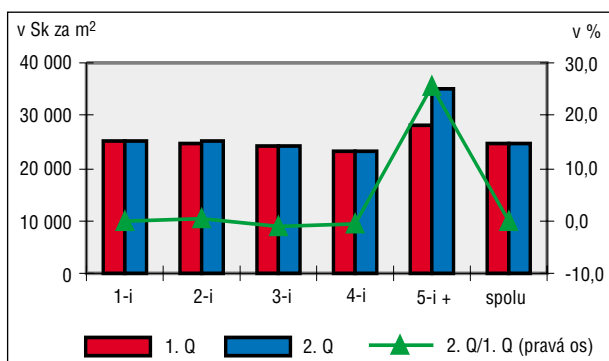

Tab. 2 Základné údaje o predaji a prenájdoch nehnuteľností za prvé dva štvrtroky 2005

Druh nehnuteľnosti	Predaj				Nájom			
	Počet transakcií		Cena za 1 m ² v Sk		Počet transakcií		Mesačné nájomné v Sk	
	1.Q	2.Q	1.Q	2.Q	1.Q	2.Q	1.Q	2.Q
Existujúce byty:	40 882	37 824	24 565	24 526	8 319	7 975	15 579	16 283
v tom: – 1-izbový	7 928	7 337	25 223	25 192	1 201	1 235	8 264	8 627
– 2-izbový	10 826	9 231	24 930	24 977	2 382	2 354	12 474	12 698
– 3-izbový	15 426	15 389	24 327	24 033	3 290	2 982	16 886	18 161
– 4-izbový	6 239	5 371	23 436	23 278	1 211	1 051	23 479	23 414
– 5 a viacizbový	463	496	27 940	35 129	235	353	25 449	29 885
Existujúce rodinné domy:	9 726	8 671	26 819	27 139	2 307	2 076	54 670	56 065
v tom: – domy	9 425	8 499	26 248	26 809	2 249	2 017	39 338	40 286
– vily	301	172	44 692	43 445	58	59	70 002	71 844
Spolu:	50 608	46 495	24 998	25 014	10 626	10 051	24 066	24 500

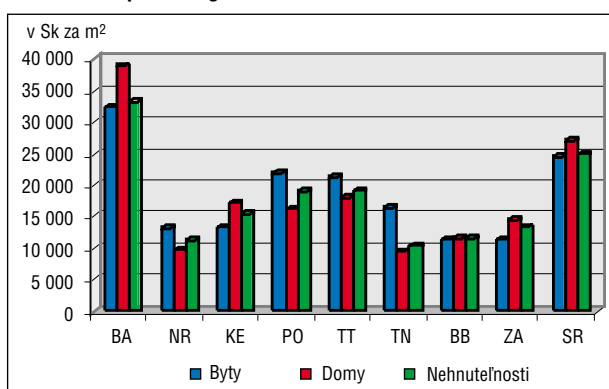
Zdroj: Databáza NARKS a výpočty NBS.

Graf 2 Vývoj ponukových cien jednotlivých typov bytov v 1. a 2. štvrtroku 2005

Zdroj: Databáza NARKS a výpočty NBS.

Graf 3 Ceny nehnuteľností určených na bývanie v 2. štvrtroku 2005 podľa regiónov

Zdroj: Databáza NARKS a výpočty NBS.

roku takmer 55 tisíc Sk a v 2. štvrtroku sa zvýšilo o zhruba 2,6 %. Priemerné mesačné nájomné za byty je podstatne nižšie ako priemerné mesačné nájomné za domy.

2.4 Zhodnotenie vývoja cien nehnuteľností určených na bývanie v SR od roku 2002

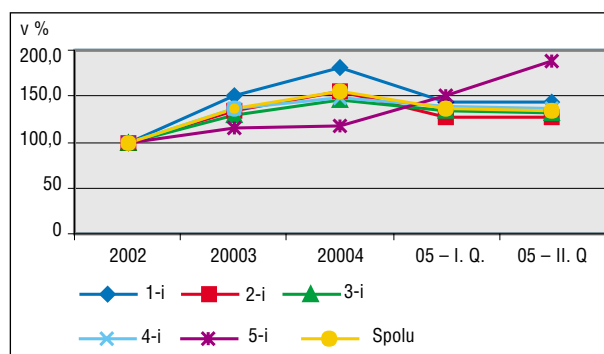
V záujme orientačného porovnania vývoja priemer-

ných ponukových cien nehnuteľností určených na bývanie za dlhšie obdobie sme metodiku výpočtu porovnateľných cien nehnuteľností určených na bývanie použili aj na prepočet dostupných ročných údajov o cenách nehnuteľností určených na bývanie za roky 2002 – 2004 z databázy NARKS (štvrtročné údaje za

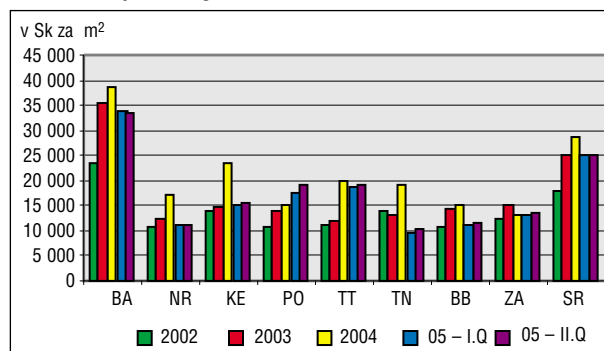
uvedené roky nie sú k dispozícii).

Z hľadiska vývoja cien jednotlivých typov bytov možno konštatovať, že od roku 2002 do roku 2004 sa nadpriemerne zvyšovali hlavne ceny za 1 m² jedno- a dvojizbových bytov a po roku 2004 (zvlášť v 2. štvrtroku 2005) výrazne vzrástli ceny za 1 m² väčších bytov.

Z uskutočnených prepočtov možno zovšeobecniť, že ceny nehnuteľností určených na bývanie v podmienkach

Graf 4 Vývoj ponukových cien za 1 m² jednotlivých typov bytov od roku 2002

Zdroj: Databáza NARKS a výpočty NBS.

Graf 5 Vývoj cien za 1 m² bytov a domov v SR od roku 2002 v členení podľa regiónov

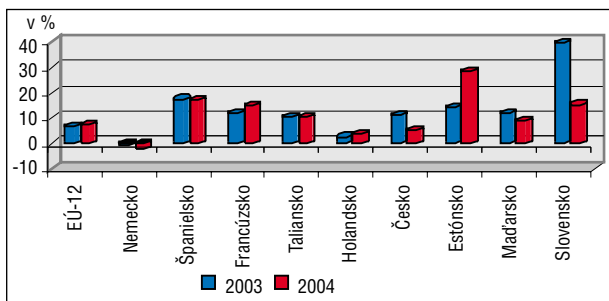
Zdroj: Databáza NARKS a výpočty NBS.

Slovenska od roku 2002 do roku 2004 pomerne prudko vzrástli (o takmer 60 %) a v prvých dvoch štvrtrokoch 2005 došlo k ich poklesu v porovnaní s priemerom za rok 2004 o zhruba 13 %. Úroveň cien nehnuteľností určených na bývanie sa v roku 2005 vrátila zhruba na hodnoty dosahované v roku 2003 (v priemere okolo 25 tis. Sk za 1 m²).

Vytvorenie časových radov o cenách nehnuteľností určených na bývanie na základe dostupných (nejednotne vymedzených) údajov za jednotlivé krajiny poskytuje možnosť len orientačného medzinárodného porovnania vývoja cien daného segmentu v posledných rokoch. Z grafu č. 6 je zrejмый značne diferencovaný vývoj cien nehnuteľností určených na bývanie za posledné dva roky na Slovensku v porovnaní s niektorými členskými krajinami EÚ.

Graf 6 Orientačný vývoj cien nehnuteľností určených na bývanie vo vybraných krajinách (medziročná zmena)

Zdroj: Databáza NARKS, pracovný materiál ECB WGGES/2005/03-1 Residential Property Price Statistics a výpočty NBS.

Údaje o cenách nehnuteľností z databázy NARKS a metodika ich spracovania poskytujú zatiaľ len orientačné informácie o cenách vybraných druhov nehnuteľností. Dostupné údaje za prvé dva štvrtroky 2005 sa spracovali tak, aby bolo možné podobný postup aplikovať aj pri spracovaní dostupných ročných údajov od roku 2002. Pri voľbe postupov sa zohľadňovali aj vyjadrenia expertov týkajúce sa súčasného vývoja cien nehnuteľností určených na bývanie v podmienkach Slovenska. Cieľom je získať časový rad rovnako vecne vymedzených a spracovaných údajov za jednotlivé časové obdobia. Použitá metodika predstavuje jeden z možných prístupov k využitiu údajov o cenách nehnuteľností z databázy NARKS. Získané poznatky je nevyhnutné vyhodnotiť za dlhšie obdobie, prípadne skonfrontovať s ďalšími dostupnými zdrojmi údajov o cenách nehnuteľností, aby sa overilo, ako spoľahlivo odrážajú skutočný stav na trhu s nehnuteľnosťami. Zároveň treba zovšeobecniť a prijať metodické opatrenia na skvalitnenie ich zisťovania v ďalšom období.

Záver

Kroky, ktoré NBS uskutočnila v oblasti zisťovania cien nehnuteľností určených na bývanie v SR, sú sprevádzané rovnakými ťažkosťami, aké majú v tejto oblasti tak staré, ako aj nové členské krajiny EÚ. Základným problé-

mom je absencia jednotnej metodiky a oficiálneho národného gestora zisťovania cien nehnuteľností.

Významným príspevkom k harmonizácii postupov pri zisťovaní cien nehnuteľností vo všetkých členských krajinách sú konkrétne definované požiadavky ECB na obsah a štruktúru zisťovaných údajov. Dôležitý je tiež pokračujúci pilotný projekt Eurostatu k možnosti rozšírenia konštrukcie HICP o spotrebné výdavky spojené s bývaním vo vlastných domoch a bytoch, na ktorom začína participovať viacero členských krajín EÚ. Doterajší vývoj riešenia otázky jednotného zisťovania cien nehnuteľností signalizuje, že reálny začiatok oficiálneho národného zisťovania cien nehnuteľností možno predpokladať po roku 2010.

Napriek tomu, že údaje z databázy NARKS nezodpovedajú plne požiadavkám ECB a zatiaľ neposkytujú ani štatisticky dostatočne reprezentatívny a medzinárodne porovnateľný obraz o reálnych cenách nehnuteľností na Slovensku, pre NBS predstavujú zatiaľ dôležitý, resp. jediný dostupný zdroj poznatkov o stave a vývoji cien nehnuteľností určených na bývanie v SR.

Poznatky zovšeobecnené z údajov o cenách nehnuteľností v SR treba považovať zatiaľ len za orientačné. Sú poznačené postupným vývojom obsahu poskytnutých údajov a tým aj prispôbovaním použitej metodiky spracovania získaných údajov o cenách nehnuteľností určených na bývanie pre operatívne potreby NBS. Intenzívnejším využívaním týchto údajov vznikajú však aj zo strany NBS rôzne podnety na zlepšovanie postupov pri naplňaní a celkovom skvalitňovaní vytváratej databázy. Tieto poznatky treba postupne odborne konfrontovať a jednoznačnejšie závery bude možné urobiť až v roku 2006 po spracovaní a vyhodnotení všetkých štvrtrokov roku 2005.

Použitá literatúra:

1. Compilation Guide on Financial Soundness Indicators, IMF, finálna verzia je dostupná napr. na <http://www.imf.org/external/np/sta/fsi/eng/2004/guide/index.htm>.
2. ECB Monthly Bulletin (2001 – 2005).
3. Non-financial statistics on EU housing markets, ECB (CMFB), January 2004.
4. Owner-Occupied Housing in the HICP – Progress report, Eurostat, May 2004.
5. Price indices of newly built dwellings – Draft a revised technical manual, Eurostat, April 2005.
6. Residential Property Price Statistics (pracovný materiál WGGES/2005/03-1), ECB (WGGES), April 2005.
7. Structural factors in the EU housing markets (Box 1 – Accuracy and comparability of house price data). ECB, March 2003.
8. Trh s realitami sa hýbe tam, kde prosperuje ekonomika, HN Reality Aktuál (November 2005), s. 58.
9. www.narks.sk
10. www.trh.sk

VÝZNAM NARIADENIA V LEGISLATÍVE ES/EÚ

JUDr. František Hetteš, Národná banka Slovenska

Právne akty Európskych spoločenstiev a Európskej únie majú obdobnú povahu ako národné právne akty. Treba im však pripísať vyššiu právnu silu, a to z dôvodu ich nadradenosti a prednosti pred národným právom. Toto konštatovanie možno oprieť aj o čl. 7 ods. 2 druhú vetu Ústavy Slovenskej republiky, ktorý ustanovuje: „Právne záväzné akty Európskych spoločenstiev a Európskej únie majú prednosť pred zákonmi Slovenskej republiky.“ V konečnom dôsledku to znamená, že slovenské národné právo musí byť s nimi v súlade.

V súvislosti s princípom prednosti treba spomedzi právnych aktov ES/EÚ uviesť predovšetkým nariadenie. Podľa čl. 249 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva (Amsterdamské znenie) nariadenie ako základný právny nástroj sekundárneho komunitárneho práva má všeobecnú platnosť. Je záväzné ako celok vo všetkých častiach a priamo použiteľné vo všetkých členských štátoch.¹ Nariadenie spravidla vydáva Rada ako hlavný rozhodovací orgán Európskej únie.

Podľa článku 110 (1) prvej zarážky Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva (Amsterdamské znenie) je aj Európska centrálna banka oprávnená vydávať nariadenia v rozsahu potrebnom na plnenie úloh definovaných v čl. 3.1 prvej zarážke, v čl. 19.1, 22 a 25.2 Štatútu Európskeho systému centrálnych bánk a v prípadoch, ktoré vymedzia akty Rady uvedené v čl. 107 ods. 6.²

Nariadenie, ktoré môžeme označiť aj ako európsky zákon, je rozhodujúcim právnym nástrojom zabezpečujúcim jednotnú aplikáciu práva ES/EÚ vo všetkých členských štátoch.

Nariadenie má tieto základné atribúty:

- všeobecnú platnosť (*general application*),
- záväznosť ako celok (*binding in its entirety*),
- priamu použiteľnosť (*directly applicable*).

Nariadenie musia dodržiavať tie subjekty, ktorým je určené, t. j. súkromné osoby, členské štáty, inštitúcie Európskej únie. Môže byť určené len niektorým členským štátom.

Nariadenia sa platňujú priamo v členských štátoch bez potreby vydania národného právneho aktu na ich transpozíciu. Postačuje ich uverejnenie v Úradnom vestníku Európskej

únie (*Official Journal of the European Union*), a to vo všetkých úradných jazykoch Európskej únie. Pred 1. februárom 2003 to bol Úradný vestník Európskych spoločenstiev (*Official Journal of the European Communities*). Uverejnenie nariadenia predpísaným spôsobom je podmienkou jeho záväznosti voči tretím stranám. Nariadenie nadobúda platnosť dňom, ktorý je v nich stanovený, alebo ak takýto deň nie je uvedený, dvadsiaty deň potom, čo bolo uverejnené. Nariadenia podpisuje predseda Európskeho parlamentu a predseda Rady Európskej únie (čl. 254 ods.1 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva – Amsterdamské znenie). Okamihom nadobudnutia ich platnosti sa stávajú súčasťou právneho poriadku členského štátu. Súčasne bránia použitiu národných právnych aktov, ktoré nie sú v súlade s obsahom nariadenia. Členský štát nemôže vylúčiť platnosť nariadenia vnútri svojho právneho poriadku.

Národné právo sa použije iba vtedy, ak je to uvedené v nariadení alebo je to inak nevyhnutné pre jeho efektívnu implementáciu. Národné implementujúce ustanovenia nesmú meniť alebo rozširovať rozsah a účinnosť nariadenia (čl. 10 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva – Amsterdamské znenie). V právnej teórii sa poukazuje na to, že ak by členský štát transponoval nariadenie do vnútroštátneho práva, môže sa zastríeť skutočnosť, že dané ustanovenie bolo ustanovením práva spoločenstva. Okrem toho, ak členský štát transponuje nariadenie v pozmenenej forme, je tu riziko, že sa pozmení jeho obsah.

Napriek uvedenému však nariadenie môže obsahovať splnomocňujúce ustanovenie, na základe ktorého členský štát EÚ prijme opatrenie majúce vykonávací alebo doplňujúci charakter.

Na druhej strane treba uviesť, že na prípady (oblasti spoločenských vzťahov), ktoré nie sú upravené nariadením, možno aplikovať národné právo členského štátu EÚ. Rovnako v prípade potreby vytvorenia právnych alebo inštitucionálnych podmienok na fungovanie (aplikáciu) nariadenia možno prijať, zmeniť, doplniť alebo zrušiť právne predpisy danej krajiny.

Nariadenie však môže obsahovať ustanovenie, na základe ktorého splnomocnená inštitúcia EÚ (napr. Komisia) je oprávnená vydať vykonávacie nariadenie (*implementing Regulation*). Ako už bolo uvedené, základné nariadenie upravujúce hlavné princípy spravidla vydáva Rada. Vykonávacie nariadenie vydáva Komisia na základe delegovanej právomoci.

Čo sa týka nariadení Európskej centrálnej banky, prijíma ich Rada guvernérov a podpisuje prezident Európskej

¹ “A regulation shall have general application. It shall be binding in its entirety and directly applicable in all Member States.”

² „...make regulations to the extent necessary to implement the tasks defined in Article 3.1, first indent, Articles 19.1, 22 and 25.2 of the Statute of the ESCB and in cases which shall be laid down in the acts of the Council referred to in Article 107(6).”

skej centrálnej banky. Podľa čl. 17.3 Rokovacieho poriadku ECB (rozhodnutie ECB z 19. februára 2004 č. ECB/2004/2, 2004/257/ES) môže Rada guvernérov ECB preniesť časť svojej normatívnej právomoci týkajúcej sa vykonania nariadenia ECB na Výkonnú radu ECB. Takéto delegovanie musí obsahovať obmedzenia a rozsah delegovanej právomoci. Ak je to vhodné, zverejnia sa detaily delegovanej právomoci. V prípade, že záležitosť má právny dopad na tretie osoby, tieto osoby musia byť o delegovaní informované. Rada guvernérov ECB musí byť ihneď informovaná o vydaní právneho aktu na základe delegovania. Každé nariadenie obsahuje dôvody na jeho vydanie.

Rada guvernérov ECB prijala nasledujúce nariadenia:

a) nariadenie (ES) 2157/1999 Európskej centrálnej banky z 23. septembra 1999 o právomoci ECB ukladať sankcie (ECB/1999/4) v znení nariadenia (ES) 985/2001 z 10. mája 2001 (ECB/2001/4),

b) nariadenie (ES) 2548/2000 Európskej centrálnej banky z 2. novembra 2000 týkajúce sa prechodných opatrení v oblasti minimálnych rezerv ECB po zavedení eura v Grécku (ECB/2000/11),

c) nariadenie (ES) 2423/01 Európskej centrálnej banky z 22. novembra 2001, ktoré sa týka konsolidovanej súvahy sektora peňažných finančných inštitúcií (ECB/2001/13) v znení neskorších nariadení,

d) nariadenie (ES) 63/2002 Európskej centrálnej banky z 20. decembra 2001, ktoré sa týka štatistiky úrokových sadzieb uplatňovaných finančnými inštitúciami na vklady prijímané od fyzických osôb a nefinančných spoločností a na úvery poskytované fyzickým osobám a nefinančným spoločnostiam (ECB/2001/18),

e) nariadenie (ES) 1745/03 Európskej centrálnej banky z 12. septembra 2003 o minimálnych rezervách (ECB/2003/9).

V zásade možno konštatovať, že nariadenie sa netransponuje (neprenáša) a ani sa nekonkretizuje alebo nedopĺňa právnym aktom členského štátu EÚ.

Nariadenie zakladá práva a ukladá povinnosti subjektom, ktorým je určené. Jednotlivce sa môže dovoliavať nariadenia rovnako ako predpisov národného práva. Rovnaké právne dôsledky sa však dosiahnu len tam, kde sú rovnaké podmienky na jeho aplikáciu.

Problematiky aplikácie a interpretácie nariadenia sa týkajú mnohé rozsudky Súdneho dvora Európskych spoločenských súdov, ktoré dokresľujú a spresňujú povahu, znaky a použitie nariadenia. Ide napr. o nasledujúce rozsudky:

Vec 6/68 Zuckerfabrik Watenstedt GmbH vs. Council, podľa ktorého nariadenie možno použiť na objektívne určené situácie a zahŕňa právne dôsledky pre kategórie osôb videných všeobecným a abstraktným spôsobom.

Vec 39/70 Norddeutsches Vieh-und Fleischkontor GmbH vs. Hauptzollamt Hamburg – St. Annen – jednotná aplikácia pravidiel Spoločenstva neumožňuje prijať

národné pravidlá. Je to možné iba v rozsahu nevyhnutnom na vykonávanie nariadení.

Vec 43/71 Politi s. a. s. vs. Ministerstvo financií Talianskej republiky – všetky nariadenia majú priamy účinok a zakladajú individuálne práva a národný súd je povinný ich chrániť.

Vec 93/71 Leonensio vs. Ministero dell'agricoltura e foreste – právne predpisy členského štátu nesmú brániť priamej aplikovateľnosti ustanovení Spoločenstva a následne výkonu individuálnych práv založených týmito ustanoveniami.

Vec 18/72 NV Granaria Graaninkoopmaatschappij vs. Produkschap voor Veevoeder – členské štáty nesmú prijať právne akty, ktoré by mohli modifikovať aplikáciu nariadenia, a to ani v prípade chýbajúceho ustanovenia práva Spoločenstva. Rozsudok sa zároveň zmieňuje o požiadavke súčasnej a jednotnej aplikácie nariadenia.

Vec 20/72 Belgicko vs. NV Cobelex – ustanovenia nariadenia sú okamžite aplikovateľné vo všetkých štátoch a sú záväzné pre dotknutých bez potreby dodatočného oznámenia členským štátom.

Vec 34/73 Fratelli Variola S.p.A. vs. Amministrazione italiana delle Finanze – ustanovenia národného práva nemôžu pôsobiť proti priamej aplikovateľnosti nariadení, ktorá je nevyhnutnou podmienkou súbežného a jednotného uplatňovania nariadení Spoločenstva v celom Spoločenstve.

Vec 50/76 – Amsterdam Bulb BV vs. Produkshap voor Siergewassen – v prípade nedostatku ustanovení v práve Spoločenstva ustanovujúcich osobitné sankcie, ktoré majú byť uložené subjektom za nedodržanie týchto pravidiel, sú členské štáty príslušné prijať sankcie, ak sa im to javí vhodné.

Vec 94/77 Fratelli Zerbone Snc vs. Amministrazione delle finanze dello Stato – ani v prípade pochybností a problémov s výkladom nariadenia nemôže národná autorita vydať všeobecne záväzné vykladacie pravidlá.

Vec 128/78 Komisia vs. Veľká Británia (Re Tachographs) – vydané nariadenie určilo, že určité ustanovenia majú implementovať národné authority.

Vec 272/83 Komisia vs. Talianska republika – podľa názoru súdu za osobitných okolností nemožno považovať za porušenie práva Spoločenstva skutočnosť, že do regionálnych zákonov sa pre úplnosť a zrozumiteľnosť osobám, na ktoré sa vzťahujú, začlenia niektoré prvky nariadení Spoločenstva.

Vec 72/85 Komisia vs. Holandsko – každý členský štát je povinný vybrať si a prijať osobitné opatrenia (zákonné úpravy), ktoré umožnia výkon práv daných nariadením, t. j. prijať potrebné opatrenia na zabezpečenie aplikácie nariadenia.

Vec 403/98 Azienda Monte Arcosa vs. Regione Autonoma della Sardegna – nariadenie môže vyžadovať od členských štátov, aby prijali vykonávacie opatrenie.

AKTUÁLNY PRÁVNY RÁMEC POISŤOVNÍCTVA V SR

JUDr. Jozefína Žáková, Allianz – Slovenská poisťovňa, a. s.

Možno je dobré v súvislosti s hodnotením aktuálneho stavu legislatívy si pripomenúť, že ešte na začiatku 90. rokov platil v Československu zákon o poisťovníctve č. 82/1966 Zb., podľa ktorého patrilo právo vykonávať zmluvné a zákonné poistenie výlučne štátnej poisťovni. Poisťovňa bola povinná vytvárať iba základný rezervný fond a fond rezerv poistného na krytie záväzkov z poistenia osôb a minister financií mohol uložiť poisťovni, aby tvorila ďalšie obdobné fondy. Ministerstvo tiež určovalo všeobecno-technické zásady pre určenie sadzieb poistného na zmluvné poistenia a sadzby poistného na zákonné poistenie zodpovednosti za škody spôsobené prevádzkou motorových vozidiel. Poistná zmluva pre fyzické osoby bola upravovaná v Občianskom zákonníku a bola zahrnutá do časti zákona o službách občanom, pre právnické osoby bola upravená v Hospodárskom zákonníku a v Zákonníku medzinárodného obchodu pre poistné vzťahy so zahraničným prvkom. Poistné podmienky boli normatívne upravované vyhláškami, ktoré vydávalo ministerstvo financií.

Po roku 1989 nastali prudké zmeny v celej spoločnosti a vo sfére poisťovníctva sa to prejavilo prijatím zákona SNR o poisťovníctve č. 24/1991 Zb., ktorý mal základný cieľ – demonopolizáciu a otvorenie trhu. V roku 1991 boli zrušené aj vyhlášky, ktorými boli ustanovené poistné podmienky a zákonníky medzinárodného obchodu a hospodársky zákoník. Zákom č. 509/1991 Zb. bola vykonaná relatívne veľká novelizácia zákona č. 40/1964 Zb., ktorá zjednotila právnu úpravu poistnej zmluvy pre všetky subjekty do jedného kódexu – do Občianskeho zákonníka.

V ďalších rokoch však vývoj pokračoval už iba jedným smerom, a to vo sfére verejného práva, do ktorého si dovoľím zahrnúť zákon o poisťovníctve, právnu úpravu sprostredkovania a právnu úpravu dohľadu. Súkromnoprávna úprava, t. j. právna úprava poistnej zmluvy zostala prakticky na mŕtvom bode.

Poisťovníctvo

Možno konštatovať, že slovenská legislatíva drží relatívne úspešne krok so smernicami upravujúcimi

poisťovaciu činnosť, a to prijatím zákona č. 95/2002 Z. z. o poisťovníctve a neskôr jeho noviel, zákonov č. 430/2003 Z. z., 186/2004 Z. z., 645/2004 Z. z., 580/2004 Z. z., 340/2005 Z. z. Tento zákon obsahuje (napriek všetkým výhradám voči jeho kvalite a prehľadnosti) prakticky všetko to, čo smernice EÚ vyžadujú pre umožnenie vstupu poisťovne na trh, organizáciu poisťovne, riadenie poisťovne a vykonávanie činnosti úpravy aj spôsobov zániku poisťovne. Nájdeme tu aj ustanovenia a niektorých vzťahoch súvisiacich s pôsobením poisťovní z iných členských štátov a ich pobočiek a zahraničných poisťovní a ich pobočiek. Dôležité je pripomenúť aj to, že v tomto zákone treba hľadať aj ustanovenia o obsahu dohľadu nad poisťovníctvom.

Domnievam sa, že môžem nahlas vysloviť presvedčenie, že tak ako účastníci slovenského poistného trhu, takisto MF SR ako regulátor a dnes aj NBS ako dohľad, si uvedomujú, že tento zákon si zaslúži rýchlu a efektívnu inováciu, pretože nespočetnými novelizáciami sa stal neprehľadným. Okrem toho treba priznať, že mnohé veci, ktoré mohol riešiť, nerieši (fakultatívne zaistenie medzi poisťovňami, outsourcing) a niektoré veci, ktoré by nemal riešiť, sa snaží riešiť, ale nie veľmi úspešne (spolupoistenie, rozhodné právo, poistenie právnej ochrany).

Sprostredkovanie

Od 1. septembra roku 2005 je účinný zákon č. 340/2005 Z. z. o sprostredkovaní poistenia a zaistenia, ktorým bola transponovaná smernica 2002/92/ES o sprostredkovaní poistenia. Pri tvorbe tohto zákona sa zákonodarca snažil dôsledne aplikovať požiadavky smernice na kategorizáciu sprostredkovateľov, aj keď smernica priamo požiadavku na kategorizáciu neobsahuje, pretože už nepoužíva jednoduché delenie sprostredkovateľov na agentov a maklérov, ale rozlišuje sprostredkovateľov podľa iných kritérií (cit. smernica v čl. 12, ods. 1 písm. i), ii), iii)):

1. sprostredkovateľ, ktorý poskytuje nestrannú analýzu, t. j. je povinný poskytnúť poradenstvo na základe analýzy dostatočne veľkého počtu zmlúv dostupných na trhu, ktorá mu umožní urobiť odporú-

čanie v súlade s odbornými kritériami o tom, ktorá poisťna zmluva bude primeraná potrebám zákazníka (podľa slov. zákona maklér).

2. sprostredkovateľ, ktorý je zmluvne zaviazaný vykonávať obchodnú činnosť sprostredkovania poistenia výhradne s jednou alebo viacerými poisťovňami, neposkytuje nestrannú analýzu, ale je povinný oznámiť zákazníkovi názvy poisťovní, s ktorými môže vykonávať obchodnú činnosť (podľa slov. zákona agent – výhradný).

3. sprostredkovateľ, ktorý nie je zmluvne zaviazaný vykonávať obchodnú činnosť sprostredkovania poistenia výhradne s jednou alebo viacerými poisťovňami a neposkytuje poradenstvo na základe povinnosti poskytnúť nestrannú analýzu. Je tiež povinný poskytnúť na žiadosť zákazníka názvy poisťovní, s ktorými môže vykonávať a vykonáva obchodnú činnosť (podľa slovenského zákona agent – nevýhradný).

Citovaná smernica trvá tiež na tom, že každý sprostredkovateľ v EÚ musí podliehať registrácii. Slovenský zákon sa s touto požiadavkou vyrovnal relatívne jednoducho tak, že už spomínané kategórie sprostredkovateľov – agenti a makléri – sa registrujú sami a ďalšie dve kategórie je možné registrovať sprostredkovane, a to výlučného sprostredkovateľa cez poisťovňu, a podriadeného sprostredkovateľa cez agenta, resp. makléra. Dôvodom na takúto právnu úpravu bola dovtedajšia prakticky bezproblémová prax, keď poisťovňa zodpovedala za svojho agenta a viedla si o ňom všetku dokumentáciu a tiež to, aby orgán dohľadu nebol zahľtený tisícami žiadosťami o registráciu, skúškami a vydávaním osvedčení a pod. Odstrašujúcim príkladom v SR bolo licencovanie sprostredkovateľov starobného dôchodkového sporenia.

Dohľad

Pokiaľ ide o dohľad, za pripomenutie stojí fakt, že za veľmi krátke obdobie piatich rokov sa na tejto dôležitej pozícii vyskytujú tri rôznerodé inštitúcie – MF SR, ÚFT, NBS.

- Ministerstvo financií pôsobilo ako dozor nad poisťovníctvom až do roku 2000. Jeho rola bola zaujímavá v tom, že popri svojej úlohe ústredného orgánu štátnej správy pôsobilo ako zakladateľ, neskôr akcionár, bývalej monopolnej štátnej poisťovne (Slovenská poisťovňa, a. s., ktorá sa v roku 2003 po privatizácii zlúčila s Allianz, a. s.). Osobitosť tejto situácie bola v tom, že MF SR malo vykonávať dozor podľa vtedy platného zákona o poisťovníctve č. 24/1991 Zb. výhradne vo verejnom záujme. Aj s odstupom času možno vážne pochybovať o tom, či bolo možné

efektívne vykonávať voči jednému subjektu naraz vlastnícke práva, práva a povinnosti vyplývajúce z výkonu štátneho dozoru, aj úlohu regulátora.

- Úrad pre finančný trh (ÚFT) bol zriadený zákonom č. 329/2000 Z. z. a bol definovaný ako „orgán štátnej správy pre oblasť kapitálového trhu a poisťovníctva“. Neskôr bolo toto vymedzenie zmenené zákonom č. 96/2002, ktorý jednak zmenil pojem dozor za pojem dohľad a jednak ho definoval ako „právnickú osobu, ktorej sa v oblasti verejnej správy zveruje vykonávanie dohľadu“. Pôvodná koncepcia zákonodarcu, že tento úrad bude v budúcnosti dohliadať aj na banky, sa nenaplnil.

- Národná banka Slovenska sa stane od 1. 1. 2006 historicky tretím subjektom dohľadu nad poisťovníctvom, a to na základe zákona č. 747/2004. Za zmienku stojí fakt, že po prvýkrát v novodobej histórii slovenského poisťovníctva tento zákon jasne vymedzuje aj cieľ dohľadu nad finančným trhom, keď v § 1 hovorí, že „cieľom dohľadu nad finančným trhom je prispievať k stabilite finančného trhu ako celku, ako aj k bezpečnému a zdravému fungovaniu finančného trhu v záujme udržiavania dôveryhodnosti finančného trhu, ochrany klientov a rešpektovania pravidiel hospodárskej súťaže“.

Súkromné poisťné právo – Poisťna zmluva

V SR stále platí právna úprava poisťnej zmluvy, založená zákonom č. 40/1964 Zb. Napriek mnohým novelizáciám zostal tento kódex stáť na základoch minimalistickej (až nihilistickej) právnej úpravy, ktorá v čase vzniku tohto zákona bola súčasťou ideológie založenej na princípe, že základom občianskoprávných vzťahov je socialistické spoločenské zriadenie. Po novele tohto kódexu z roku 1991, ktorá samotnú úpravu poistenia nijako významnejšie nezmenila, predsa nastal určitý krok vpred v tom, že zjednotila právnu úpravu poisťnej zmluvy pre všetky subjekty do jedného kódexu – do Občianskeho zákonníka (OZ). Vychádzalo sa z poznania, že poisťna zmluva je absolútnym neobchodom, a preto patrí do sféry občianskoprávných vzťahov, a to aj napriek tomu, že na strane poisteného (poisťníka) môže byť právnická osoba, alebo právnická osoba so zahraničným prvkom.

Poisťné vzťahy výrazne ovplyvnilo hneď ustanovenie § 2 ods. 3 zákona, ktoré prinieslo populárnu zásadu „čo nie je zakázané, je dovolené“. Prakticky to znamenalo, že účastníci poistenia sa mohli v poisťných zmluvách odchyľovať od zákona vo všetkých prípadoch, keď to zákon výslovne nezakazoval. Dodnes sa však právnici málokedy zhodnú v tom, ktoré ustanovenia v pätnástej hlave sú podľa tejto

zásady kogentné a ktoré dispozitívne. Domnievam sa, že nedorozumenia vznikajú hlavne z toho, že v mnohých prípadoch zákon odkazuje na poistné podmienky, a teda sa dá povedať, že takýto odkaz má kogentnú povahu v tom, že iba poistné podmienky sa môžu odchyliť od zákona. Podľa tohto výkladu nemôže byť v takomto prípade dojednanie odchylné od zákona urobené priamo v zmluve.

Zásadnou zmenou bolo aj to, že poistné vzťahy boli zaradené medzi záväzkové vzťahy do ôsmej časti zákona, hlavy pätnástej, ktorá dostala názov „Poistné zmluvy“. Tento názov je tam napriek tomu, že pätnásta hlava upravuje aj vzťahy vzniknuté na základe inej skutočnosti ako je poistná zmluva, t. j. zákonné poistenie. Vlastných novinek je v poistení podľa tejto novely relatívne málo, na prvý pohľad je jasné, že zákonodarca sa v prvom rade snažil dostať do občianskeho zákonníka minimálne to, čo bolo predtým upravené v hospodárskom zákonníku, zákonníku medzinárodného obchodu a vo vyhláškach, ktorými boli stanovené poistné podmienky.

Vydávanie poistných podmienok vyhláškami MF SR však bolo v tomto istom roku zrušené a bola zavedená povinnosť poisťovní dať si ich schvaľovať orgánu dozoru nad poisťovníctvom (tak ako tomu bolo v roku 1934 !). Tým dostali poistné podmienky trochu inú právnu povahu, napriek tomu sa prakticky nezmenili miesta, kde zákon na ne odkazuje tak, ako tomu bolo v časoch normatívne stanovovaných poistných podmienok.

Čo však považujem za najpodstatnejšie je fakt, že zrušením vyhlášok o poistných podmienkach sa úplne stratila v SR stopa vedúca aspoň k hmlistému vyjadreniu poistných odvetví, ktoré boli dovtedy v týchto vyhláškach (napr. podľa vyhl. 13/1983 Zb. – poistné podmienky pre poistenie majetku boli v tomto druhu poistenia „odvetvia“: poškodenie alebo zničenie veci živelnou udalosťou, poškodenie/zničenie veci vodou z vodovodných zariadení, poškodenie, zničenie, odcudzenie alebo strata veci pri vnútroštátnej doprave, odcudzenie veci, úmyselné poškodenie alebo úmyselné zničenie veci, poškodenie, zničenie alebo odcudzenie motorového vozidla, uhynutie, nutné zabitie alebo zmárnenie hospodárskeho zvierťa, alebo zvierťa pre prípad trvalej straty plemenitby).

Ďalšia významnejšia novela OZ bola prijatá až zákonom č. 526 v roku 2002, a snaží sa prispôbiť sa smerniciam EÚ; ale tento pokus bol s ohľadom na existujúcu štruktúru OZ a obsah pätnástej hlavy dosť nešťastným pokusom, pretože existujúca občiansko-právna úprava neberie vôbec do úvahy fakt, že už v roku 2000 bola do zákona o poisťovníctve včlenená príloha, ktorá stanovovala poistné odvetvia

a druhy poistenia v súlade s klasifikáciou druhov poistenia podľa poistných odvetví platných v EÚ.

Navyše zákon o poisťovníctve z roku 2002 v súlade so smernicami EÚ úplne zrušil povinnosť poisťovní dávať na schválenie všeobecné poistné podmienky. Vzhľadom na to, že okrem poistenia osôb, majetku, zodpovednosti a právnej pomoci nie je žiadne odvetvie v zákone definované, prakticky to znamená, že obsah poistenia v ostatných poistných odvetviach môže byť v každej poisťovni principiálne úplne iný. Možno preto pochybovať, či slovenská úprava poistnej zmluvy zabezpečuje takto ochranu spotrebiteľa, resp. „všeobecné dobro“ tak, ako to vyžadujú smernice EÚ. Zo smerníc EÚ boli tiež prevzaté nové povinnosti pre poisťovateľa v súvislosti s obsahom a povinnými náležitosťami poistnej zmluvy, smerujúce k lepšej informovanosti toho, kto uzaviera poistnú zmluvu, ale bez ďalšieho sa prevzali pojmy, ktoré v našom právnom poriadku zatiaľ neboli definované a v poisťovacej praxi sa používajú v inom význame (napr. bonus). Takisto sprísnenie režimu zániku poistenia pre neplatenie nebolo upravené celkom vhodným spôsobom. Nesystémovo bol ustanovený nový, deviaty oddiel o poistení právnej ochrany, ale bolo tak učené bez ohľadu na to, že inak bolo ponechané základné členenie poistných druhov – poistenie majetku, osôb a zodpovednosti. Pritom úplne bez povšimnutia boli ponechané ďalšie poistné odvetvia podľa klasifikácie rizík, ktoré nemožno subsumovať ani pod majetok, ani pod osoby alebo zodpovednosť. Napr. poistenie úveru, kaucie, rôznych finančných strát, poistenie pomoci osobám v núdzi počas cestovania alebo pobytu mimo miesta svojho trvalého pobytu.

Odbornej verejnosti je iste známe, že ministerstvo spravodlivosti pripravilo návrh samostatného zákona o poistnej zmluve, pretože usúdilo, že nie je možné čakať s nevyhnutnou právnou úpravou poistných vzťahov až do vytvorenia nového Občianskeho zákonníka. Uvedomilo si totiž, že je nevyhnutné vysporiadať sa nielen s hriechmi našej minulosti spomenutými vyššie, ale aj s novými inštitútmi, pojmami a právnymi vzťahmi, ktoré otvorený európsky trh priniesol na Slovensko. Slovenská asociácia poisťovní vytvorenie tohto zákona podporuje, a preto spolupracovala na jeho príprave. Je na odbornej verejnosti, aby podporila urýchlenie legislatívneho procesu, a teda jeho čo najskoršie prijatie.

GLOBÁLNY FINANČNÝ SYSTÉM

prof. Ing. Irena Hlavatá, PhD., Ing. Roman Feranec*

Globalizácia predstavuje vo svete jeden z najdominantnejších trendov v súčasných spoločenských a ekonomických medzinárodných vzťahoch. Globalizácia neovplyvňuje len svetové hospodárstvo a subjekty v ňom pôsobiace, jej vplyvy sú prirodzene znateľné i v sociálno-spoločenskom a politickom kontexte. Výsledkom globalizačných procesov nie je iba hospodársky rast a napredovanie svetového hospodárstva, ale i vznik nových problémov, konfliktov a sporov, ktoré sa neprejavovali pri striktnejšie oddelených národných a ekonomických územiach. I preto je potrebné, aby spoločnosť dobre chápala vplyv globalizácie na jednotlivé oblasti života krajín a ich obyvateľov, posilňovala pozitíva, eliminovala negatíva a minimalizovala riziká.

Tendencie globalizácie sa prejavili asi najmarkantnejšie v oblasti medzinárodných finančných trhov. Najmä v posledných rokoch minulého storočia nabral tento proces na intenzite, a to predovšetkým vďaka liberalizácii a deregulácii hospodárskych procesov podporovaných značným vedecko-technickým pokrokom v oblasti informačných a komunikačných technológií.

Za posledných dvadsaťpäť rokov vzrástla hodnota medzinárodného pohybu kapitálu viac ako tridsaťnásobne. Najväčší podiel na uvedenom náraste malo zvýšenie objemu portfóliových investícií, najmä akcií, ako aj rast objemu priamych zahraničných investícií. Naproti tomu, obrat v medzinárodnom obchode s tovarom a službami sa v rovnakom čase zvýšil "len" o 320 % a svetový hrubý domáci produkt vzrástol o 140 %. Je zrejmé, že medzinárodné toky kapitálu už dávno nenadväzujú len na medzinárodný obchod s tovarom a službami, ale vytvárajú viac-menej samostatný trh. Medzinárodné finančné trhy sa postupne osamostatňujú a zvýšenou mierou sa vymykajú národnému riadeniu a kontrole. Ich vplyv na národnú ekonomiku však zostáva značný.

V priebehu 90. rokov postihlo svet viacero veľkých finančných kríz, ktoré mali negatívne dôsledky na životy mnohých obyvateľov, a to nielen v krajinách, v ktorých krízy vypukli. Keďže nebolo možné sa zmieriť s tým, že finančné krízy sú nevyhnutnou cenou za integráciu hospodárstva do medzinárodných finančných štruktúr, začali sa vo svete intenzívne diskusie ohľadne fungovania a smerovania medzinárodných finančných trhov, či v ich rámci neexistujú závažné problémy a vady, ktoré tieto krízy vyvolali.

Začalo sa hovoriť o tzv. novej architektúre finančných trhov. Táto zahŕňa hlavné navrhované zmeny v rámci existujúceho finančného systému, aby sa situácia s krízami

v budúcnosti už neopakovala, resp. aby sa vznik finančných kríz eliminoval. Opatrenia je možné rozdeliť do troch hlavných skupín: opatrenia obmedzujúce nadmerný prílev, resp. odlev kapitálu, opatrenia na väčšie zapojenie súkromného sektora do riešenia finančných kríz, opatrenia na reformu verejného sektora a verejných inštitúcií pôsobiacich nad medzinárodným finančným trhom. V rámci každej skupiny existuje mnoho navrhovaných opatrení, niektoré viac, iné menej realistické. Všetky z nich majú svojich zástancov i odporcov.

V najbližšej budúcnosti však nie je príliš realistické očakávať dramatické a rýchle zmeny vo fungovaní medzinárodného finančného systému. Nedá sa ani očakávať zastavenie, resp. obrat, v trende liberalizácie a deregulácie tokov medzinárodného kapitálu. Treba si uvedomiť, že trend postupnej liberalizácie pohybu medzinárodného kapitálu je v súčasnosti poháňaný niečím oveľa silnejším ako „len“ ideológiou voľného trhu, a to technologickým pokrokom, ktorý robí efektívnu kontrolu jeho pohybu stále viac nákladnou a menej účinnou. Je tiež zrejmé, že čím viac krajín bude pohyb medzinárodného kapitálu liberalizovať, tým obtiažnejšie bude pre ostatné krajiny jeho pohyb obmedzovať.

Je pre krajiny dobré deregulovať a liberalizovať finančné transakcie, a tým sa viac integrovať do globálnych finančných štruktúr?

Medzi ekonómami panuje konsenzus, že rozvinutý finančný systém priaznivo vplyva na rast hospodárstva krajiny. Deje sa to najmä prostredníctvom jeho pozitívneho vplyvu na akumuláciu kapitálu a na technologický pokrok, a teda i na produktivitu práce ekonomických subjektov. Tento všeobecný konsenzus sa však nedá pozorovať v otázke liberalizácie národného finančného systému a jeho integrácie do globálneho finančného systému a vplyvu týchto faktorov na ekonomický rozvoj krajiny.

Väčšina ekonómov sa zhoduje v tom, že otvorenie finančného systému krajiny a jeho efektívnejšie prepojenie s finančnými systémami iných krajín, resp. celosvetovým (globálnym) finančným systémom pozitívne vplyva na vyššiu efektivitu funkcií finančného systému. Liberalizáciou a následnou integráciou sa zlepšujú možnosti riadenia a diverzifikácie rizika, zefektívňuje sa globálna alokácia kapitálu a investícií a integrácia tiež núti národné inštitúcie zodpovedné za makroekonomickú politiku k väčšej disciplíne. Na druhej strane však odporcovia liberalizácie finančného systému dodávajú, že všetky výhody plynúce z liberalizácie finančného systému sú vykompenzované volatilitou rastu a rizikom hospodárskych kríz, ktoré liberalizácia so sebou prináša a ekono-

*Autor je doktorand Fakulty managementu UK, školiteľka: prof. Ing. Irena Hlavatá, PhD.

miky sa stávajú oveľa zraniteľnejšie voči náhlemu a ekonomicky destabilizujúcemu odlivu kapitálu.

Je finančná liberalizácia pre krajinu prospešná?

Pri skúmaní vplyvu integrácie krajiny do medzinárodných finančných štruktúr na jej reálne hospodárstvo je vhodné skúmať vývoj hlavných makroekonomických ukazovateľov. Analýzou vzťahu intenzity finančnej integrácie krajiny a rastu jej HDP zistíme, že integrácia krajiny do globálneho finančného systému nie je určujúcim faktorom rastu hospodárstva, aj keď v rámci určitých predpokladov môže na rast nepriamo pozitívne vplyvať. Znamená to, že finančná integrácia sama o sebe nezabezpečí rast hospodárstva.

Obdobným spôsobom je možné pozrieť sa na vplyv finančnej integrácie krajiny na volatilitu jej hospodárskeho vývoja. Výsledky nasvedčujú, že finančne viac integrované krajiny majú stabilnejší rast hospodárstva ako krajiny málo integrované, resp. krajiny neintegrované. To čiastočne vyvracia pretrvávajúce názory o negatívnom vplyve finančnej integrácie krajiny na stabilitu rastu jej HDP. Aj keď prípadné finančné krízy v prípade otvorených ekonomík negatívne vplyvajú na výkyvy vo vývoji ich hospodárstva, toto riziko zvykne byť vykompenzované dlhodobým stabilnejším rastom, ktorý finančne integrované ekonomiky dosahujú. Jednou z príčin by mohli byť lepšie, dôslednejšie a správnejšie makroekonomické politiky realizované vládnymi inštitúciami práve pod hrozbou vyvolania samotných finančných kríz.

Tvrdenie o kvalitnejších hospodárskych politikách možno tiež potvrdiť v rámci skúmania vzťahu finančnej integrácie krajiny a vývoja jej inflácie. Výsledky ukazujú, že viac finančne integrované krajiny majú infláciu nižšiu ako krajiny menej integrované.

Pri podobných analýzach je možné dokázať pravdivosť tvrdenia o výraznom náraste krátkych foriem kapitálových investícií prúdiacich do liberalizovaných krajín. Skúmania ukazujú, že do finančne integrovaných krajín prúdi vyšší objem krátkodobého i dlhodobého kapitálu a tiež, že vplyvom integrácie sa štruktúra kapitálu čiastočne mení v prospech jeho krátkodobých foriem.

Uvedené výsledky potvrdzujú prevahu prínosov finančnej integrácie nad negatívami vplyvmi, resp. rizikami, aj keď to nemusí priamo súvisieť s rastom hospodárstva krajiny. Finančnou integráciou evidentne stráca štátna finančná politika časť akčného priestoru pre riadenie domácej ekonomiky. Medzinárodné toky kapitálu tak zužujú priestor na výkon hospodárskej politiky, avšak ich vplyv jej účinky výrazne akceleruje. Relatívne malé opatrenie hospodárskej politiky tak môže mať výrazné dôsledky pre celú ekonomiku. V raste účinnosti je zrejme potrebné hľadať hlavný prínos finančnej integrácie krajín. Finančná integrácia totiž núti štátne inštitúcie, najmä vlády a centrálnu banku, k vykonávaniu lepšej a dôslednejšej hospodárskej politiky. Uvážená a zodpovedná hos-

podárska politika je tiež základom efektívneho využívania potenciálu integrácie do medzinárodného finančného systému, využívania potenciálu inštrumentov a funkcií finančného trhu a zároveň je hlavným predpokladom pre obmedzenie vzniku finančných kríz.

V období pred úplnou liberalizáciou medzinárodných tokov kapitálu je však pre krajinu dôležité, dobre sa na tento krok pripraviť. Kritická je predovšetkým pripravenosť domáceho finančného sektora. Dôležité je najmä dôsledné riadenie rizika, ako aj transparentnosť finančných tokov, transparentnosť majetkovoprávných štruktúr a v neposlednom rade dostatočný objem rezerv a kapitálu na pokrytie prípadných rizík. V opačnom prípade je hospodárstvo krajiny vystavené zvýšeným rizikám finančnej krízy. Samozrejme, pre celkové ekonomické prostredie krajiny sú dôležité aj ďalšie faktory, ku ktorým patrí vyspelosť inštitucionálneho prostredia, stav právneho prostredia a súdneho systému, vymáhateľnosť práva, ochrana práv veriteľov, vyspelosť školského systému a stupeň vzdelanosti obyvateľstva, a mnohé iné. Ich úroveň do veľkej miery spoluurčuje intenzitu a prínos finančnej liberalizácie.

Uvedené tiež znamená, že fungovanie a odolnosť medzinárodného finančného systému ako takého určuje predovšetkým stav národných finančných systémov jednotlivých krajín. Je to ako povestná reťaz, ktorá je tak silná, ako jej najslabší článok. Preto by do budúcnosti snaha o zlepšenie a ozdravenie medzinárodného finančného systému nemala viesť cez zavedenie regulačných opatrení a iných obmedzení, ale mala by sa sústrediť najmä na kvalitatívnu úroveň jednotlivých národných finančných systémov a najmä na posilnenie dôsledného a národnej medzinárodne koordinovaného dohľadu nad celým finančným trhom a jeho inštitúciami. K hlavným atribútom by malo patriť zabezpečenie prostredia, určenie pravidiel a dôsledného dohľadu zameraného na identifikáciu a potieranie rizík, zabezpečenie dostatočných rezerv a kapitálu, zabezpečenie transparentnosti v majetkovo právnych vzťahoch a v transakciách na akciovom trhu, zabezpečenie transparentných a stabilných pravidiel pre účtovníctvo a audit a zabezpečenie ich dôslednej kontroly, zabezpečenie efektívnych procedúr pre bankrot a vyrovnanie a v neposlednom rade zabezpečenie osobnej zodpovednosti manažmentu podnikov (corporate governance). S príspevom uvedeného môže efektívny a dôsledne riadený národný finančný systém vo veľkej miere obmedziť sprievodné riziká finančnej integrácie a maximalizovať výhody medzinárodných tokov kapitálu.

V tejto súvislosti tvorí aj v prípade Slovenska krok správnym smerom pripravovaná aplikácia riadenia kapitálovej primeranosti bánk podľa Nových Bazilejských kritérií – Bazileja II, ktoré prinášajú oveľa citlivejší prístup pri hodnotení rizík súvisiacich s podnikaním bánk a tiež zavádzajú novú formu rizika – operatívne riziko. Zároveň nemožno opomenúť obdobné pripravované opatrenia v sektore poisťovníctva – Solvency 2, ako aj zjednotenie dohľadu nad celým finančným trhom pod právomoc Národnej banky Slovenska.

VÝVOJ ROZHODUJÚCICH MAKROEKONOMICKÝCH UKAZOVATEĽOV A KOMERČNÉHO POISŤOVNÍCTVA V KRAJINÁCH V4 V ROKOCH 1995 – 2004

POLSKÁ REPUBLIKA

Ing. Eva Kafková, PhD. – Ing. Darina Vološinová, Ekonomická univerzita v Bratislave
 Podnikovohospodárska fakulta so sídlom v Košiciach
 Ing. Anna Szkarlat, Akademia Ekonomiczna w Krakowie

Cieľom tohto príspevku je na pozadí zmien makroekonomického prostredia sledovať vývoj rozhodujúcich ukazovateľov komerčného poisťovníctva v rokoch 1995 – 2004 v Poľskej republike. Zároveň je týmto príspevkom ukončený prehľad vývoja makroekonomických ukazovateľov a komerčného poisťovníctva v krajinách V4.

Makroekonomické prostredie Poľskej republiky

Vybrané makroekonomické ukazovatele Poľskej republiky za sledované obdobie 1995 – 2004 sú uvedené v tabuľke 1.

Na začiatku sledovaného obdobia patrila poľská ekonomika spolu so slovenskou k najrýchlejšie rastúcim ekonomikám v priestore krajín V4. Až do roku 1997 dynamika prírastku reálneho HDP presahovala 6 %. Rozhodujúce impulzy pre ekonomický rast v Poľsku vytváral domáci dopyt a pozitívom bolo aj opätovné zvýšenie zahraničného dopytu. Pokračovala aj tendencia znižovania dynamiky rastu cien, avšak vzhľadom na kurzový režim, ktorý, podobne ako v Maďarsku, bol postavený na priebežnej devalvácii meny, miera inflácie vykazovala dvojciferné hodnoty. Zároveň od roku 1997 nastal pokles miery nezamestnanosti. Veľký rozsah prihraničného obchodu v Poľsku, ktorý nebol zachytený v oficiálnych údajoch, relativizoval výšku deficitu obchodnej bilancie. Menej úspešná bola krajina v redukcii rozpočtových deficitov.

V roku 1998 došlo k spomaleniu dynamiky rastu ekonomiky pod 5 %, pričom rozhodujúci impulz rastu vytváral

domáci dopyt. Vývoj priemernej ročnej inflácie pokračoval v miernejšom tempe, priaznivý vývoj produkcie sa premetol do poklesu miery nezamestnanosti a deficit bežného účtu sa zvýšil na úroveň, ktorá je ešte akceptovateľná vzhľadom na bilanciu kapitálového účtu. Finančné krízy najmä v Rusku postavili do centra pozornosti problém finančnej stability. Vláda akcentovala skutočnosť, že hospodárstvo by malo byť v konkurencieschopnej štruktúre, v ktorej existuje zdravý finančný sektor.

Ďalšie spomalenie dynamiky rastu v roku 1999 bolo vyvolané poklesom domáceho dopytu, napomohlo tlmieť inflačné tlaky. Menej žiaducim sprievodným znakom spomalenia ekonomickej aktivity a štrukturálnych zmien ekonomiky bol rast miery nezamestnanosti. Deficit bežného účtu sa výrazne zvýšil.

Poľsko vstúpilo v roku 2000 do fázy korekcie nadmerne expanzívneho rastu z druhej polovice 90. rokov, ktorá sa naplno prejavila v roku 2001. Výrazne poklesol domáci, predovšetkým investičný dopyt, takže rast sa podarilo udržať len vďaka pozitívnemu príspevku čistého exportu. Spomalenie hospodárskeho rastu sa prejavilo v nižšej miere inflácie a znížení vonkajšej nerovnováhy, ale na druhej strane aj v náraste miery nezamestnanosti. Bilancia bežného

Tab. 1 Makroekonomické ukazovatele

Ukazovateľ	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
HDP v b.c. (v mld. PLZ)	308,1	387,8	427,4	553,6	615,6	690,4	722,3	769,4	804,7	884,2	963,2*
Rast (v %)	7,0	6,0	6,9	4,8	4,1	4,0	1,1	1,3	3,7	5,3	4,4**
Inflácia (v %)	21,6	18,5	13,2	8,6	9,8	8,5	3,6	0,8	1,7	4,4	2,1**
Nezamestnanosť (v %)	16,0	14,9	13,2	10,5	13,0	15,0	17,5	18,1	18,0	19,1	18,3**

*odhad lineárnym trendom, **odhad Národnej banky Poľska (NBP)
 Zdroj informácií: Výročné správy NBP, Poľský štatistický úrad (PSO).

úctu vykazovala miernejší deficit ako v roku 2000 a vzhľadom na dostatočné zdroje financovania s vysokým podielom zahraničných investícií a na perspektívu členstva v EÚ si krajina udržala dôveru investorov. Situácia na trhu práce bola nepriaznivá vplyvom prebiehajúcej reštrukturalizácie podnikovej sféry.

Ekonomický vývoj v roku 2002 bol dotknutý oslabenou ekonomickou aktivitou v EÚ a osobitne Nemecka, ktoré je hlavným obchodným partnerom Poľska. Nízka inflácia zodpovedala slabým dopytovým tlakom v spodnej fáze cyklu ekonomiky, zároveň došlo k mzdovej reštrikcii vo verejnom sektore. Poľská ekonomika po prudkom poklese v roku 2001 zaznamenala mierne oživenie a rast HDP dosiahol 1,3 %. Stimulom rastu bola súkromná spotreba a čistý vývoz, prudko až o 7,2 % sa však znížili fixné investície. Prebiehajúca reštrukturalizácia podnikov, osobitne v poľnohospodárstve, banskom priemysle, oceliarstve a na železniciach bola sprevádzaná značnou redukciou pracovných príležitostí a spolu s demografickými faktormi je hlavnou príčinou vysokej nezamestnanosti, ktorá dosiahla 20 %. Hlavnou príčinou medziročného zvýšenia fiškálneho deficitu bola slabá úroveň ekonomickej aktivity a relatívne uvoľnenie fiškálnej politiky. Vonkajšiu nerovnováhu poľskej ekonomiky sa v podmienkach oslabeného rastu v rokoch 2001 – 2002 podarilo dostať pod kontrolu.

Rast ekonomiky Poľska sa po výraznom spomalení v predchádzajúcich dvoch rokoch v roku 2003 zrýchlil. Poľsko dosiahlo vysokú exportnú výkonnosť, ktorému podstatne pomohla depreciačia zlotého voči euru. Slabý rast reálneho dôchodku udržiaval súkromnú spotrebu na nízkej úrovni a súkromné investície sa tretí rok v poradí opäť znížili. K rastu HDP naopak prispela akomodatívna fiškálna politika a priaznivé menové podmienky vytvorené uvoľnením menovej politiky. Nízka úroveň domáceho dopytu a iba mierny rast miezd sa odzrkadlili v nevýraznom náraste cien. Oslabené podmienky domáceho dopytu nevyvolávali tlak na rast dovozov, čo pri rýchlom raste vývozu udržalo deficit bežného účtu platobnej bilancie na nízkej úrovni.

Miera nezamestnanosti dosahuje dlhodobo vysokú úroveň a ani v roku 2003 napriek zrýchleniu rastu HDP nedošlo k jej poklesu. Vzhľadom na prebiehajúci proces reštrukturalizácie v priemysle aj v poľnohospodárstve bol rast zamestnanosti brzdený stále vysokým počtom zanikajúcich pracovných miest. Mierne uvoľnenie fiškálnej politiky sa prejavilo v medziročnom zvýšení, nie však dramatickom, deficitu verejných financií.

Rok 2004 bol rokom rozšírenia EÚ. Rast reálneho HDP v Poľsku dosiahol v roku 2004 5,3 %. Podobne ako v predchádzajúcich rokoch bol hybnou silou rastu ekonomiky export, ktorého výkonnosť neoslabilo ani výrazné zhodnocovanie poľského zlotého v priebehu roka. Domáci dopyt po troch rokoch poklesu zaznamenal silné oživenie investícií, naopak spotreba domácností rástla iba mierne, vzhľadom na slabý rast reálnych dôchodkov a pretrvávajúcu vysokú nezamestnanosť.

Fiškálny deficit za rok 2004 predstavoval 4,8 % HDP, čo je podstatne menej než predpokladal rozpočet. Inflácia spotrebiteľských cien viedla v júni k prekročeniu hornej hranice cieľového intervalu centrálnej banky ($2,5 \pm 1$ %) a nad touto hranicou sa udržala do konca roka. Na elimináciu sekundárnych efektov rastu inflácie zvýšila poľská centrálna banka v krátkom rozmedzí od júna do augusta svoju kľúčovú referenčnú sadzbu o 125 bázických bodov na výsledných 6,5 %.

Pre rok 2005 predpokladala Národná banka Poľska zníženie tempa rastu HDP na 4,4 %, redukciu priemernej miery inflácie na 2,1 % a ďalšie zlepšenie vývoja miery nezamestnanosti. Hlavným rizikovým faktorom makroekonomickej stability zostáva vývoj verejných financií vzhľadom na expanzívne tendencie vo fiškálnej politike a ako problémový ukazovateľ aj miera nezamestnanosti.

Vybrané ukazovatele poisťovníctva

Autor M. Theil uvádza dva spoločné ukazovatele pre popis rozsahu národného poisťovacieho priemyslu¹. Hustota (density) je indikátor, ktorý meria hrubé predpísané poistné v jednotlivých ekonomikách ku populácii. Je reprezentovaný čiastkou, ktorú vynakladajú občania na poistnú ochranu na 1 obyvateľa. Poistenosť (penetration) je ukazovateľ pomeru hrubého predpísaného poistného (predpísaného poistného bez zohľadnenia zaistenia) ku hrubému domácejmu produktu. Z toho dôvodu, tak ako v predchádzajúcich príspevkoch (BIATEC, ročník 13, č. 8, 9, 11 a 12) uvádzame hrubé predpísané poistné spolu, v životnom poistení, v neživotnom poistení za celý poisťovací priemysel, ako aj na 1 obyvateľa v tab. 2.

Z tabuľky 2 je zrejmé, že agregovaný ukazovateľ hrubé predpísané poistné spolu, v životnom i neživotnom poistení v sledovanom období rástlo. Predpísané poistné spolu vzrástlo o 281,28 percentuálneho bodu, v životnom poistení o 390,80 a v neživotnom poistení o 226,94 percentuálneho bodu.

Poistenosť v sledovanom období dosiahla najvyššiu hodnotu 3,4 % v základnom roku 1995. V roku 2004 poklesla v porovnaní s rokom 1995 o 7,94 percentuálneho bodu. Z uvedeného vyplýva, že tempo rastu HDP bolo v analyzovanom období rýchlejšie ako tempo rastu predpísaného poistného.

Koncentrácia poľského poistného trhu

Koncentráciu poistného trhu sme zisťovali prostredníctvom Herfindal – Hirschmanovho (HHI) indexu za roky 2000 – 2004. Na hodnoty HHI má vplyv najmä počet poisťovní operujúcich na sledovanom poistnom trhu a hrubé

¹ THEIL, M.: The Coming of Insurance in Future EU Member Countries in Eastern Europe. In Pojistné rozpravy. Praha : ČAP. 2001. s.119 – 132. ISBN 0862-6162

Tab. 2 Vývoj predpísaného poistného

Ukazovateľ	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005*
Predpísané poistné v mld. PLZ											
Spolu	9,83	12,04	15,72	17,80	20,82	21,66	22,05	22,40	24,00	27,65	29,10
– životné	3,26	4,09	5,18	6,14	7,81	8,66	9,12	9,58	10,79	12,74	13,20
– neživotné	6,57	7,95	10,54	11,66	13,01	13,00	12,93	12,82	13,21	14,91	15,90
Predpísané poistné na 1 obyvateľa v PLZ											
Spolu	254,43	311,69	406,65	460,54	538,68	560,52	570,87	585,86	628,38	724,03	760,56
– životné	84,39	105,86	134,09	158,89	202,03	224,20	236,17	250,62	282,53	333,63	345,12
– neživotné	170,04	205,83	272,56	301,65	336,65	336,32	334,70	335,24	345,85	390,40	415,44

Zdroj informácií: Ročná správa PIU, 2004 a vlastné výpočty.

Pozn.: rok 2005 prognóza lineárnym trendom.

Tab. 3 Vývoj poistenosti

Ukazovateľ	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Index _{2004/95}
Poistenosť (v %)	3,40	3,12	3,33	3,22	3,38	3,16	3,05	2,91	2,98	3,13	92,06

Zdroj informácií: PIU, Polish Chamber of Insurance, 2004.

predpísané poistné, prostredníctvom ktorého sa vyjadruje percentuálny podiel jednotlivých poisťovní na poistnom trhu. Hodnoty HHI uvádzame v tabuľke 4 len za obdobie 2000 – 2004.

Tab. 4 Vývoj Herfindal-Hirschmanovho indexu

Ukazovateľ	2000	2001	2002	2003	2004
HHI	1788	1755	1652	2535	2298

Zdroj informácií: PIU, Polish Chamber of Insurance, 2001 – 2004.

V rokoch 2000 – 2002 bol poistný trh v Poľskej republike nízko koncentrovaný, v rokoch 2003 – 2004 dosiahol hodnoty vyššie ako 1800, čím vykazuje opäť stredne silnú koncentráciu.

V Poľsku pôsobilo v roku 1995 už 40 poisťovní, z toho 13 v životnom a 27 v neživotnom odvetví. V roku 2004 pôsobilo na poľskom poistnom trhu 71 registrovaných poisťovní v Poľskej komore poisťovníctva. Z toho bolo 33 životných poisťovacích spoločností a 38 spoločností sa špecializuje na oblasť ostatného osobného a majetkového poistenia. Nárast počtu poisťovní, zvyšovanie kvality i kvantity ponúkaných produktov, tým aj nárast predpísaného poistného pozitívne vplývali na znižovanie koncentrácie poistného trhu.

ného poistného pozitívne vplývali na znižovanie koncentrácie poistného trhu.

Poistné plnenie a škodovosť

Vývoj nákladov na poistné plnenia v absolútnom vyjadrení je uvedený v tabuľke 5. Náklady spolu vzrástli o 252,69 percentuálneho bodu. V životnom poistení vzrástli o 368,68 a v neživotnom poistení o 204,35 percentuálneho bodu. Vzrast nákladov na poistné plnenia korešponduje s nárastom predpísaného poistného v jednotlivých odvetviach.

Škodovosť je ukazovateľ, vyjadrujúci pomer medzi výškou poskytnutých poistných plnení a výškou predpísaného poistného. Všeobecne sa považuje za ekonomicky vyrovnané poistenie situácia, ak sa dosiahnutá škodovosť blíži 60 %, teda netto poistnému. V prípade, že škodovosť dosahuje dlhodobo vyššie hodnoty ako 60 %, poistenie sa stáva ekonomicky nevyrovnané.

Z údajov, popisujúcich vývoj škodovosti – tabuľka 6, na poľskom poistnom trhu je zrejmé, že v odvetví životného poistenia boli hodnoty škodovosti v celom analyzovanom

Tab. 5 Vývoj nákladov na poistné plnenia

Škodovosť *	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Index _{2004/95}
– životné	1,67	1,85	1,99	2,17	2,45	2,78	3,45	4,31	5,15	6,15	368,68
– neživotné	4,00	4,58	6,51	6,77	8,21	8,19	7,98	7,80	7,66	8,18	204,35
spolu	5,67	6,43	8,50	8,93	10,65	10,97	11,43	12,11	12,81	14,33	252,69

Zdroj informácií: PIU, 1995 – 2004 a vlastné výpočty.

*Poznámka – v mld. PLZ

Tab. 6 Vývoj škodovosti

Škodovosť (v %)	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Index _{2004/95}
– životné	51,17	47,32	38,49	35,29	31,32	32,09	37,81	44,99	47,75	48,27	- 2,90
– neživotné	60,93	57,56	61,78	58,03	63,10	62,98	61,71	60,86	57,98	54,86	- 6,07
spolu	57,69	53,40	54,10	50,18	51,18	50,63	51,82	54,07	53,38	51,83	- 5,86

Zdroj informácií: PIU, 1995 – 2004 a vlastné výpočty.

Tab. 7 Vývoj objemu technických rezerv

Technické rezervy	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Index _{2004/95}
– životné	1,916	3,113	5,060	7,753	10,784	14,395	21,605	26,855	31,6023	37,255	1944
– neživotné	1,885	2,931	4,962	7,055	8,848	10,424	12,219	14,005	15,205	16,314	865
spolu	3,801	6,044	10,022	14,808	19,632	24,819	33,825	40,860	46,808	53,569	1409

Zdroj informácií: KNUiFE bulletins for the years 1998 – 2004

(Pozn.: údaje sú v mld. PLZ)

Tab. 8 Vývoj objemu investícií a investičnej aktivity

Ukazovateľ	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Index _{2004/95}
Investície (v mld. PLZ)	7,04	9,78	14,17	19,91	28,35	35,24	42,45	50,42	58,52	68,46	972
TR (v mld. PLZ)	3,80	6,04	10,02	14,80	19,63	24,82	33,83	40,86	46,818	53,569	1409
IA (v %)	185,21	161,81	141,39	134,45	144,41	141,99	125,50	123,40	125,02	127,80	69

Prameň: KNUiFE bulletins for the years 1998 – 2004

(Pozn.: IA je investičná aktivita)

období pod 60 %. V neživotnom poistení bola škodovosť v rokoch 1995, 1997, 1999 – 2002 nad 60 %, z čoho vyplýva, že činnosť niektorých poisťovní bola v uvedených rokoch ekonomicky nevyrovnaná. V odvetví životného poistenia dosahovali poisťovne i tzv. dodatkový zisk – zisk plynúci z rozdielu kalkulovaných hodnôt (najmä technická úroková miera a použité úmrtnostné tabuľky) a skutočných hodnôt.

Na vývoj škodovosti, ktorá sa znižovala v životnom i v neživotnom poistení pozitívne vplývalo najmä zvyšovanie konkurencieschopnosti poisťovného trhu a zvyšovanie podielu zahraničného kapitálu. Podiel zahraničného kapitálu na základnom imaní v roku 1995 bol 14,6 %, avšak v roku 2004, keď sa poľský poisťovní trh považuje za plne liberalizovaný bol podiel zahraničného kapitálu až 72,1 % (základné imanie poisťovacích spoločností v roku 1995 bolo 839,11 mil. PLZ a v roku 2004 dosiahlo hodnotu 4,24 mld. PLZ).

Technické rezervy

Technické rezervy (TR) komerčných poisťovní, ako dočasne voľné peňažné prostriedky sa musia tvoriť v súlade so zákonom, sú určené na úhradu poisťných plnení v čase vzniku poisťnej udalosti.

Vo všetkých krajinách V4 je tvorba technických rezerv, vzhľadom na ich podstatu a význam v celom procese poistenia, striktné regulovaná, pravidelne kontrolovaná, vrátane kontroly portfólia investícií, ktoré musí byť v súlade s formami a limitmi pre umiestňovanie peňažných prostriedkov technických rezerv.

Z hodnôt údajov za analyzované obdobie 1995 – 2004 rezultuje, že objem technických rezerv rástol v celom období v životnom i neživotnom poistení, pričom v životnom poistení (rezervotvornom) vzrástli až o 1944 perc. bodu a v neživotnom poistení vzrástli o 865 percentuálneho bodu.

Dôležitým ukazovateľom zhodnocovania peňažných prostriedkov technických rezerv je investičná aktivita (pomer investícií ku technickým rezervám), ktorej hodnota

ta vypovedá o miere zhodnocovania technických rezerv. Objem investícií a investičná aktivita poisťovní je uvedený v tabuľke 8.

Investičná aktivita dosiahla najvyššiu hodnotu 185,21 v roku 1995 a najnižšiu hodnotu v roku 2003 – 125,02. V podstate v priebehu rokov 1995 – 2004 sa znižovala hodnota ukazovateľa investičnej aktivity, avšak i napriek tomu dosahovala vždy hodnoty nad odporúčanou hranicou 100. Hodnoty tohto významného ukazovateľa, ktorý je aj súčasťou hodnotenia finančnej situácie poisťovní ratingovou agentúrou Standard & Poor's v priebehu celého analyzovaného obdobia presahovali odporúčanú úroveň. Najvyššiu hodnotu dosiahla investičná aktivita v rokoch 1994 – 1996, od roku 1997 postupne klesala až do roku 2002, kedy pokles vystriedal opäť mierny nárast. Na základe vypočítaných indexov v náraste objemu technických rezerv, investičnej činnosti, ako aj investičnej aktivity možno konštatovať, že v tejto oblasti sa prejavili výrazné disproporcie. Nárast investícií – o 972 perc. bodov, nekopíroval nárast technických rezerv o 1409 perc. bodu, a investičná aktivita zaznamenala výrazný pokles. Tento negatívny vývoj bol v dôsledku reštrukturalizácie investičného portfólia, ako aj zmien v ohodnocovaní aktív, ktoré kryli technické rezervy poisťovní.

Záver

Komparácia vývoja makroekonomických ukazovateľov a komerčného poisťovníctva krajín V4 bude uverejnená v nasledujúcom čísle.

Literatúra

1. THEIL, M.: The Coming of Insurance in Future EU Member Countries in Eastern Europe. In Pojistné rozpravy. Praha : ČAP. 2001. s.119 – 132. ISBN 0862-6162
2. KNUiFE bulletins for the years 1998 – 2004
3. Polish Chamber of Insurance, 2001 – 2004
4. Výročné správy NBP – www.nbp.pl
5. Poľský štatistický úrad (PSO) – www.NBPportal.pl

200. VÝROČIE UZAVRETIA BRATISLAVSKÉHO MIERU

Vojny, ktoré Napoleon Bonaparte viedol v rokoch 1796 až 1815, zasiahli aj západnú časť územia Slovenska, v tom čase súčasť habsburskej monarchie. Po prvýkrát sa napoleonské vojská dostali na Slovensko v súvislosti s prípravou na bitku, známu ako bitka troch cisárov, ktorá sa odohrala 2. decembra 1805 pri Slavkove. Napoleonova armáda v nej zvíťazila nad vojskami rakúskeho cisára Františka I. a ruského cára Alexandra I. Spojenci utrpeli značné straty a Rakúsko bolo donútené ku kapitulácii.

Záverečné rokovania rakúskych a francúzskych diplomatov o mieri sa konali koncom decembra 1805 v Bratislave (vtedajší Prešporok). Mierová zmluva bola podpísaná 26. decembra 1805 v klasicistickej rezidencii ostrihomského arcibiskupa, dnes známej ako Primaciálny palác. Obsahovala pre Rakúsko tvrdé podmienky a pozmenila politickú mapu Európy. Rakúsko prišlo o svoj vplyv v Nemecku a stratilo všetky územia v Taliansku, Dalmáciu, Tirolsko a Vorarlbersko. Už v nasledujúcom roku sa však odohrali ďalšie bitky, po ktorých sa mapa Európy opäť menila. Koniec koalíčných vojen a následné usporiadanie európskych pomerov znamenal až Viedenský kongres v roku 1815.

Národná banka Slovenska vyhlásila na výtvarný návrh pamätnej mince k 200. výročiu uzavretia Bratislavského mieru verejnú anonymnú súťaž. Zúčastnilo sa na nej len päť autorov, ktorí predložili šesť diel. Pretože žiadne z nich nebolo schválené na realizáciu, bola vyhlásená opakovaná verejná anonymná súťaž, do ktorej doručili jedenásti autori dvanásť súťažných prác.

Odborná komisia na posudzovanie výtvarných návrhov slovenských mincí odporučila na realizáciu návrh kremnického výtvarníka Pavla Károlyho, ktorý získal prvú cenu. Návrh zaujal kvalitným sochárskym spracovaním a vyjadrením zadanej témy. Na averze autor zobrazil Primaciálny palác, miesto podpisu mierovej zmluvy, a vojenskú štandar-

du napoleonských vojsk. Orlica v jej hornej časti je symbolom Napoleona I. Kompozíciu dotvoril pečatou Bratislavy a nadol skríženými šablami porazenej rakúskej a ruskej armády zviazanými stuhou. Na reverze stvárnil portrét Napoleona I. a vojenské motívy – po boji zložené zbrane v spodnej časti a cválajúceho vojaka v hornej časti mincového poľa. Po určitých výhradách k podobe reverznej strany výtvarného návrhu sa Národná banka Slovenska dohodla s Pavlom Károlym na jeho prepracovaní. Na novom výtvarnom riešení sú zobrazené portréty oboch cisárov, ktorých krajiny uzatvorili Bratislavský mier – francúzskeho cisára Napoleona I. a rakúskeho cisára Františka I.

Druhú cenu komisia udelila autorovi Karolovi Ličkovi za vystihnutie zadanej témy a kompozičný súlad medzi averzom a reverzom návrhu. Na averze autor použil motív Primaciálneho paláca a vojenskej štandardy, na reverze výjav z napoleonských vojen doplnený zobrazením meča.

V súťaži boli udelené dve znížené tretie ceny. Návrh autora Hieronýma Balka oslovil komisiu dobre zvolenými motívmi a pozoruhodnou plasticitou zobrazenia. Na averze je Primaciálny palác, na reverze scéna z napoleonských vojen s bubeníkom v popredí. Na návrhu autora Miroslava Ronaia komisia pozitívne hodnotila výber charakteristických architektonických dominant Bratislavy na averze a najmä výborné zobrazenie Napoleona I. na koni na reverze.

Pamätná minca v hodnote 200 Sk s priemerom 34 mm a hmotnosťou 18 g bola vyrazená zo striebra s rýdzosťou 900/1000 v Mincovni Kremnica v počte 5 100 kusov v bežnom vyhotovení a 3 400 kusov vo vyhotovení proof. Na razbu mince je stanovený limit maximálne 10 000 kusov v bežnom a 5 000 kusov v proof vyhotovení. Na hrane je nápis • 26 DECEMBER • 5 NIVOSE AN 14. Národná banka Slovenska mincu vydala 23. decembra 2005.

Ing. Dagmar Flaché, foto: Ing. Štefan Fröhlich

SEREDSKÁ ĽUDOVÁ BANKA

Seredská ľudová banka so sídlom v Seredi bola založená 27. augusta 1911 na ustanovujúcom valnom zhromaždení. O rok neskôr bola založená jej filiálka v Trnave. Prvá účastinná istina bola stanovená na 50 000 korún, a to vydaním 1 000 účastín znejúcich na meno v hodnote 50 korún. Na mimoriadnom valnom zhromaždení

23. júna 1912 bola účastinná istina zvýšená na 150 000 korún; ďalšie zvýšenie istiny na 300 000 Kč nasledovalo v roku 1921 a v roku 1923 došlo k navýšeniu kapitálu na 500 000 Kč.

Prvé stanovky banky boli vydané v deň jej založenia a schválené 15. októbra 1911. Podľa nich účelom spoločnosti bolo vykonávanie sporiteľňovej, bankovej a obchodnej činnosti. Banka sa zameriavala najmä na prijímanie vkladov, poskytovanie hypotekárnych úverov na nehnuteľnosti, preberanie zainventarizovaných pohľadávok, vydávanie záruk pri verejných dodávkach. V neposlednom rade poskytovala preddavky na otvorené dedičstvá a ich vybavovanie. Zúčastňovala sa na zakladaní fabrických a obchodných spoločností, podieľala sa na predaji a kúpe cenných papierov, skupovala a ďalej predávala nehnuteľnosti, zabezpečovala výstavbu budov na následný predaj, prípadne prenájom. Medzi jej vedľajšie činnosti patrili nákup a predaj hospodárskych strojov, uhlia, dreva, umelých hnojív a pod.

Podľa § 38 stanov mal čistý zisk slúžiť na dotáciu všeobecného rezervného fondu a ďalšie aktivity: 4 % zo zisku mali byť použité na dobročinné účely, 3 % na odmeny členov správnej rady, 10 % pre riaditeľstvo. Zvyšok čistého zisku sa mal použiť na vyplatenie dividend, ktoré sa počas existencie banky pohybovali v rozpätí 4 až 12 %. Za nevzdvihnuté dividendy sa úroky neplatili. Dividendy nevzdvihnuté do 6 rokov po splatnosti prepadli v prospech rezervného fondu.

Zakladateľmi Seredskej ľudovej banky boli Ferdinand Juriga, Florián Tománek, Emil Skyčák, Jozef Godály, Štefan Páleník, Michal Sisák a ďalší. Prvým predsedom riaditeľstva sa stal rímsko-katolícky kňaz Florián Tománek, podpredsedom Štefan Páleník, pokladníkom Emil Skyčák a účtovníkom Jozef Selecký. V dozornej rade pôsobili František Skyčák, poslanec, a Václav Kunz, riaditeľ bratislavskej filiálky Úvernej banky Ružomberok. Národnostná príslušnosť funkcionárov bola slovenská a len čiastočne maďarská. V Seredi pôsobila aj Seredská všeobecná spo-

riteľňa, pričom jej vedenie bolo zložené z maďarských a židovských obchodníkov, statkárov a továrnikov. Preto ako protiklad pre široké vrstvy obyvateľstva vznikla Seredská ľudová banka.

Obdobie prvej svetovej vojny banke veľmi neuškodilo, ale počas povojnových rokov musela odolávať najmä neú-

mernému nárastu poskytovaných pôžičiek. Riešila to tým, že finančné prebytky ukladala do iných bánk. V roku 1927 bola v banke vykonaná revízia, a to tak na ústredí, ako aj vo filiálke v Trnave. V správe sa konštatovalo, že revízia dopadla dobre a všetky revidované činnosti boli v poriadku. Dňa 9. júla 1930 sa konalo mimoriadne valné zhromaždenie, pričom došlo k zmene názvu spoločnosti na „Krajská ľudová banka, úč. spolok v Trnave“, pričom sídlom spoločnosti sa stala Trnava a Sered' sa stala sídlom jej filiálky. Od tohto roku bola Krajská ľudová banka v Trnave afiliáciou Dunajskej banky v Bratislave a predsedom správnej rady sa stal opäť Florián Tománek. Vo výročnej správe za obchodný rok 1934 sa uvádza: „hospodárska kríza so všetkými jej nepriaznivými následkami trvala, ale i napriek tomu sme sa usilovali vyhovieť potrebám našej klientely a bedlive sme dbali o zachovanie mobility nášho ústavu, súc podporovaný naším patronátnym ústavom Dunajskou bankou, čomu nasvedčuje, že náš čistý zisk bol v obnose Kč 3920,45“. V dôsledku bankovej koncentrácie nariadenej dekrétom Ministerstva financií zo dňa 22. decembra 1941 vstúpila Krajská ľudová banka v Trnave, ako aj jej filiálka v Seredi dňom 1. januára 1942 do likvidácie. Likvidáciou banky bola poverená Sedliacka banka v Bratislave a za jej prvých likvidátorov boli vymenovaní zamestnanci Sedliackej banky Jozef Rybár, Ing. Ján Havlík, Arnošt Bella, Dr. Andrej Pázmán, Andrej Čižmárik, František Kovár a Vojtech Líška. V roku 1947 boli za likvidátorov vymenovaní Platon Paulíny Tóth, riaditeľ Sedliackej banky, Jindřich Kotyk, Andrej Jablonka a Ladislav Styk. V roku 1948 bola poverená likvidáciou Krajskej ľudovej banky v Trnave a jej filiálky v Seredi Slovenská banka, národný podnik v Bratislave.

Krajská ľudová banka v Trnave v likvidácii dňom 1. januára 1949 splynula so Slovenskou všeobecnou úvernou bankou, národný podnik v likvidácii, v Bratislave a výmazom z obchodného registra v roku 1950 definitívne zanikla.

Mgr. Mária Kačkovičová

EKONÓMIA V NOVEJ EKONOMIKE

P. A. Samuelson pri príležitosti zlatého výročia svojej slávnej Ekonómie napísal, že „ekonómia je dynamická veda, ktorej premeny odzrkadľujú trendy v hospodárskom živote, životnom prostredí, vo svetovej ekonomike i v spoločnosti ako celku“. Tento dynamický prístup uplatnil aj kolektív autorov recenzovanej učebnice (J. Lisý, A. Čaplánová, V. Gonda, K. Hontyová, E. Matoušková, M. Martincová, E. Muchová, V. Piovarčiová, M. Přívarová, D. Rozborilová, J. Táncošová), ktorý dal dôraz na kľúčové inovácie v ekonómii, odzrkadľujúce inovácie v reálnej ekonomike. Základné východisko učebnice je obsiahnuté už v jej názve – Ekonómia v novej ekonomike.

Dôraz na inovácie v ekonomickom myslení, odzrkadľujúce formovanie novej ekonomiky v ére globalizácie, ktorý charakterizuje recenzovanú učebnicu, však neznamená podceňovanie, resp. oslabenie výkladu základných, „večných“ ekonomických právd, ktoré tvoria jadro mikroekonómie, makroekonómie i medzinárodných ekonomických vzťahov bez ohľadu na konkrétnu historickú etapu vývoja trhovej ekonomiky.

Pozorný čitateľ v tejto modernej učebnici nájde zrozumiteľný, zaujímavý a vcelku komplexný výklad základov modernej economickej teórie vrátane hlavných ekonomických inštitúcií. Určitou osobitosťou recenzovanej učebnice je pozornosť, ktorá sa venuje vývoju ekonomických názorov a teórií. V tejto súvislosti treba osobitne oceniť snahu o vyvážený, objektívny prístup k rôznym ekonomickým teóriám a školám ekonomického myslenia vrátane hlavných hospodárskopolitických koncepcií. Dôraz je, prirodzene, na tzv. hlavnom prúde ekonómie, ktorý zahŕňa rozličné formy keynesovstva a neoklasickej ekonómie vrátane monetarizmu, hypotézy racionálnych očakávaní a novej klasickej ekonómie, nechýbajú však ani niektoré alternatívne economickej teórie.

Autori rozdelili publikáciu na sedem na seba logicky nadväzujúcich častí. Prvá časť, ktorú nazvali **Trhový systém a trhový mechanizmus**, však zahŕňa aj štyri kapitoly, ktoré majú širší „záber“ a sú vlastne fundovaným úvodom nielen k trhovému systému, ale aj k ďalším častiam. Pomerne obsiahly je výklad mikroekonómie, ktorý v porovnaní s predchádzajúcimi vydaniaми zahŕňa niektoré zaujímavé nové kapitoly, napríklad analýzu verejnej politiky v podmienkach nedokonalkej konkurencie, rozbor hmotného blahobytu a kvality života a pod. Na to nadväzujú časti **Makroekonomická teória** a **Makroekonomická politika**, ktoré upozorňujú aj na alternatívne prístupy. Celú učebnicu uzatvára siedma časť nazvaná **Makroekonómia otvorenej ekonomiky**, ktorá sa zaoberá teóriou medzinárodného obchodu, medzinárodným pohybom tovarov, služieb a kapitálu, mechanizmom menových kurzov, medzinárodnými ekonomickými vzťahmi, medzinárodnou economickej integráciou. Aj keď sme si vedomí obmedzenia, ktoré dáva rozsah učebnice, predsa len

považujeme za potrebné rozšíriť v budúcnosti výklad globalizácie, ktorá priam revolučným spôsobom ovplyvňuje vývoj svetovej ekonomiky jej štruktúrnych prvkov.

Naznačili sme už, že určitým spojovacím prvkom celej učebnice je pojem nová ekonomika, ktorá sa chápe ako globalizovaná ekonomika, založená na vedomostiach, ľudskom kapitáli a rastúcom využívaní informačných a komunikačných technológií vo všetkých sférach economickej činnosti.

Nesporným prínosom je zaradenie dvoch osobitných kapitol venovaných kľúčovým aspektom novej ekonomiky. V kapitole **Ekonómia novej ekonomiky v procese globalizácie** čitateľ získa nové poznatky o podstate novej ekonomiky, jej vplyve na economickej prostredie, t. j. na mikrosféru a makrosféru, a o globálnych aspektoch novej ekonomiky. Pätnásta kapitola nám zasa približuje význam teórie informácií a objasňuje rozhodovanie na trhu v podmienkach rizika a neistoty. Nechýba tu ani zasvätený pohľad na teóriu asymetrických informácií, ktorej autori na čele s J. E. Stiglitzom dostali v roku 2001 Nobelovu cenu za ekonómiu.

Recenzovaná učebnica obsahuje pomerne široký výklad základov celej economickej teórie, určený najmä poslucháčom prvého ročníka všetkých fakúlt Economickej univerzity, prípadne ďalším záujemcom. Poslucháči bankovníctva a financií napr. iste ocenia fundovaný, moderný výklad teórie peňazí, peňažného trhu, bankovej sústavy, fiškálnej a monetárnej politiky, ako aj tzv. hospodárskopolitického mixu a menových vzťahov. Treba oceniť, že autori do učebnice zahrnuli v potrebnom rozsahu aj nové prístupy k teórii peňazí a monetárnej politike vrátane komplexnejšieho pohľadu na peňažný transmisný mechanizmus. Užitočnou inováciou novej učebnice je napokon kvalitný terminologický slovník, ktorý stručne charakterizuje základné používané pojmy, a tak uľahčuje štúdium. To všetko prispieva k vysokej kvalite učebnice, ktorú nesporne veľmi pozitívne ovplyvnila aj skutočnosť, že pri jej spracovaní autori využili svoje dlhoročné skúsenosti s výučbou ekonómie na fakultách Economickej univerzity v Bratislave.

doc. Ing. Ján Iša, DrSc.

Z ROKOVANIA BANKOVEJ RADY NBS

Dňa 6. decembra 2005 sa uskutočnilo 55. rokovanie Bankovej rady Národnej banky Slovenska (BR NBS) pod vedením jej guvernéra Ivana Šramka.

- BR NBS prerokovala a schválila materiál Odhad Balassa-Samuelsonovho efektu v ekonomike SR. Materiál bude publikovaný na internetovej stránke NBS.

- Banková rada Národnej banky Slovenska prerokovala a schválila návrh opatrenia Národnej banky Slovenska, ktorým sa mení a dopĺňa opatrenie Národnej banky Slovenska č. 5/2004 o uverejňovaní informácií bankami a pobočkami zahraničných bánk a o spôsobe uverejňovania výročnej správy bánk a zahraničných bánk, ktoré podnikajú na území Slovenskej republiky.

Novela opatrenia je vypracovaná vzhľadom na skutočnosť, že od 1. januára 2006 budú banky povinné účtovať podľa medzinárodných účtovných štandardov. Konkrétny štandard č. 39 ustanovuje spôsob úpravy oceňovania finančných aktív. Zmeny v účtovnej oblasti majú dopad aj na rozsah uverejňovaných informácií z oblasti kvality finančných aktív. Ďalším dôvodom na vypracovanie novely opatrenia je, že v zmysle konkrétneho účtovného štandardu č. 30 budú banky povinné uverejňovať bilanciu aktív a pasív a výkaz ziskov a strát a zároveň sa ruší opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o usporiadaní, označovaní položiek individuálnej účtovnej závierky, obsahovom vymedzení týchto položiek a rozsahu údajov určených z účtovnej závierky na zverejnenie pre banky, pobočky zahraničných bánk. Novela opatrenia nadobudne účinnosť 1. januára 2006.

- Banková rada Národnej banky Slovenska prerokovala a schválila návrh opatrenie, Národnej banky Slovenska, ktorým sa mení opatrenie Národnej banky Slovenska č. 13/2004 o zatriedňovaní majetku a záväzkov bánk a pobočiek zahraničných bánk, o úprave ich ocenenia, o tvorbe a rušení rezerv a s tým súvisiacich hláseniach.

Novela opatrenia je vypracovaná v nadväznosti na skutočnosť, že od 1. januára budú banky povinné účtovať podľa medzinárodných účtovných štandardov a budú povinné upravovať ocenenie svojich finančných aktív podľa konkrétneho účtovného štandardu č. 39, ktorý je súčasťou nariadenia Európskeho parlamentu. Novela opatrenia nadobudne účinnosť 1. januára 2006.

- BR NBS schválila vyhlášku o vydaní pamätných strieborných mincí v nominálnej hodnote 200 Sk pri príležitosti 200. výročia uzavretia Bratislavského mieru.

Pamätná minca je vyrazená zo zliatiny obsahujúcej 900 dielov striebra a 100 dielov medi. Hmotnosť mince

je 18 g a priemer 34 mm. Autorom výtvarného návrhu je sochár Pavel Károly. Pamätné mince vyrazila Mincovňa Kremnica, š.p. v náklade 5 100 kusov v bežnom vyhotovení a 3 400 kusov vo vyhotovení proof. Mince sa dostanú do predaja pred vianočnými sviatkami

Dňa 20. decembra 2005 sa uskutočnilo 57. rokovanie Bankovej rady Národnej banky Slovenska (BR NBS) pod vedením jej guvernéra Ivana Šramka.

- BR NBS prerokovala Situačnú správu o menovom vývoji v SR za november 2005 a rozhodla o ponechaní úrokových sadzieb na úrovni 2,0 % pre jednodňové sterilizačné obchody, 4,0 % pre jednodňové refinančné obchody a 3,0 % pre dvojtýždňové REPO tendre s obchodnými bankami.

- BR NBS schválila návrh opatrenia o analýze rizík súvisiacich s bezpečnosťou prevádzkových priestorov bánk a pobočiek zahraničných bánk. Schválenie tohto predpisu je reakciou na početné lúpežné prepady obchodných miest bánk, ku ktorým došlo v Slovenskej republike v posledných mesiacoch.

Opatrenie upravuje obsah rizikovej analýzy, ktorú musia vypracovať banky a pobočky zahraničných bánk s cieľom vytvoriť lepšie predpoklady na ochranu obchodných miest pred ďalšími lúpežnými prepadnutiami a zahŕňa najmä užšiu spoluprácu s policajnými orgánmi.

- BR NBS schválila Správu o rozvoji bankového sektora SR a hodnotenie obozretného podnikania za bankový sektor k 30. 9. 2005. Materiál bude publikovaný na internetovej stránke NBS.

- BR NBS prerokovala a schválila Rozpočet nákladov a výnosov prevádzkových činností a rozpočet investícií Národnej banky Slovenska na rok 2006.

Na rok 2006 sa rozpočtuje strata činnosti zabezpečujúcich prevádzku banky v objeme 1 959 mil. Sk a výdavky na investície sa rozpočtujú vo výške 656 mil. Sk.

- BR NBS schválila opatrenie Národnej banky Slovenska, ktorým sa mení opatrenie Národnej banky Slovenska č. 613/2003 Z. z., ktorým sa ustanovuje štruktúra, rozsah, obsah, členenie, termíny, forma, spôsob, postup a miesto predkladania niektorých ohlasovaných skutočností podľa § 8 Devízového zákona v znení opatrenia Národnej banky Slovenska č. 708/2004 Z. z.

- BR NBS podľa § 6 ods. 2 písm. d) zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 566/1992 Zb. o Národnej banke Slovenska v znení neskorších predpisov schválila Rozhodnutie NBS o určení ročných príspevkov do-

hliadaných subjektov finančného trhu na rok 2006. Rozhodnutie bude uverejnené vo Vestníku Národnej banky Slovenska.

- BR NBS schválila Opatrenie NBS, ktorým sa ustanovuje výška poplatkov za jednotlivé druhy úkonov Národnej banky Slovenska.

- Banková rada NBS schválila výber a vizualizáciu výtvarných návrhov slovenských strán eurových mincí. Na minciach v nominálnej hodnote 2 eurá a 1 euro bude zobrazený výtvarný návrh Dvojkríž na trojvrší od autora Ivana Řeháka. Dvojkríž na trojvrší je erbom významným znamením štátneho znaku, jedného zo štátnych symbolov Slovenskej republiky. Dvojkríž je rozvrhnutý do kruhovej plochy. Jej pozadie tvorí reliéf štylizovaných skál, ktoré sú vyjadrením stálosti a pevnosti štátu.

Na minciach s nominálnou hodnotou 50 centov, 20 centov a 10 centov bude zobrazený výtvarný návrh Bratislavský hrad od autorov Jána Černaja a Pavla Károlyho. Bratislavský hrad je charakteristickou dominantou hlavného mesta Slovenskej republiky Bratislavy. Je národnou kultúrnou pamiatkou, patrí k najznámejším symbolom Bratislavy i Slovenska. Do motívu hradu je zakomponovaný štátny znak, jeden z oficiálnych štátnych symbolov Slovenskej republiky.

Na minciach s nominálnou hodnotou 5 centov, 2 centy a 1 cent bude zobrazený výtvarný návrh Kriváň od autora Drahomíra Zobeka. Tatranský štít Kriváň je späť s významnými udalosťami slovenského národa. Ako cieľ národných vychádzok štúrovcov zohral významnú úlohu v boji za národné uvedomenie. Kriváň je vnímaný ako symbol Vysokých Tatier a v širšom kontexte aj ako symbol rozmanitého prírodného bohatstva Slovenska.

Podľa BR NBS vybrané výtvarné návrhy najvhodnejšie a najvýstižnejšie symbolizujú Slovenskú republiku, jej európske kultúrne a historické tradície ako aj bohaté prírodné dedičstvo a budú tiež dôstojnou reprezentáciou Slovenskej republiky v zahraničí.

Vybrané výtvarné návrhy súčasne boli aj najúspešnejšími návrhmi z verejnej anonymnej súťaže na výtvarné návrhy slovenských strán eurových mincí vyhlásenej v júli 2004 a získali tiež najširšiu podporu občanov vo verejnej ankete v novembri 2005.

Predpokladaný termín začiatku razby eurových mincí so slovenskými stranami je rok 2008 po rozhodnutí Rady EÚ o pripojení SR k eurozóne 1. januára 2009.

Tlačové oddelenie OVI NBS

TLAČOVÉ SPRÁVY

NBS VYKONÁVA INTEGROVANÝ DOHĽAD NAD FINANČNÝM TRHOM

Dňom 1. januára 2006 začala Národná banka Slovenska (NBS) vykonávať dohľad nad celým finančným trhom v oblasti bankovníctva, kapitálového trhu, poisťovníctva a dôchodkového sporenia. K uvedenému termínu bol zo zákona zrušený Úrad pre finančný trh (ÚFT) a jeho pôsobnosť komplexne prevzala NBS. Národná banka Slovenska teda okrem svojej doterajšej činnosti, ktorá ostane v plnej miere zachovaná, bude od 1. 1. 2006 vydávať aj povolenia, schválenia, súhlasy, predchádzajúce súhlasy a iné rozhodnutia v oblasti finančného trhu, ktoré do konca roka 2005 vydával ÚFT.

NBS taktiež dokončí všetky dohliadky na mieste, ktoré doteraz vykonával ÚFT a ktoré neboli skončené do konca roka 2005. Rovnako NBS procesne dokončí všetky konania, ktoré viedol ÚFT a ktoré neboli právoplatne skončené do konca roka 2005.

Všetky žiadosti, dokumenty a iné písomnosti, ktoré sa podávali alebo zasielali na ÚFT, bude potrebné od 1. januára 2006 podávať a zasielať do NBS.

V záujme uľahčenia komunikácie NBS oznamuje svoje kontaktné údaje:

Poštová adresa ústredia:

Národná banka Slovenska
ul. Imricha Karvaša 1
813 25 Bratislava 1

Umiestnenie podateľne:

Národná banka Slovenska
ul. Imricha Karvaša 1, Bratislava
prízemie, kancelária č. 086
úradné hodiny: pondelok až štvrtok 8.00 h – 15.30 h,
piatok 8.00 h – 13.30 h

Telefón:

podateľňa: 02/5787 1289 a 02/5787 1290
ústredňa: 02/5787 1111
Fax: 02/5787 1100

Všeobecný e-mailový kontakt: webmaster@nbs.sk

Igor Barát

Banka Slovakia sa zmenila na Privatbanku

Pod názvom Privatbanka, a. s., pôsobí od 1. novembra 2005 na slovenskom finančnom trhu bývalá Banka Slovakia. Stalo sa tak na základe rozhodnutia valného zhromaždenia zo dňa 23. 9. 2005 a v zhode s novou obchodnou stratégiou spoločnosti. Privatbanka, a. s., je prvou špecializovanou bankovou inštitúciou na Slovensku, ktorá sa prednostne orientuje na privátne bankovníctvo.

„Naším klientom poskytujeme finančné a investičné riešenia šité na mieru ich potrebám a cieľom. Práve princíp vysoko individuálneho prístupu spolu so zachovaním diskretnosti je jedným zo základných atribútov komunikácie s klientom v privátnej banke,“ povedal pri príležitosti predstavenia nového názvu a smerovania banky Ing. Viliam Ostrožlík, MBA, predseda predstavenstva a generálny riaditeľ Privatbanky, a. s.

Špecifikom privátneho bankovníctva je hlavne rozdielny prístup ku klientovi v porovnaní s retailovo zameranými bankami. V privátnej banke zabezpečujú komunikáciu s klientom privátni bankári. Ich úlohou je venovať klientovi takú pozornosť a starostlivosť, aby mal klient zabezpečenú maximálnu možnú mieru komfortu v komunikácii s bankou.

Okrem privátneho bankovníctva sa bude Privatbanka, a. s., venovať aj oblasti inštitucionálneho a korporátneho bankovníctva.

Privatbanka, a. s., (bývalá Banka Slovakia, a. s.) dosiahla k 30. 9. 2005 zisk pred zdanením v objeme takmer 47 mil. Sk. V medzročnom porovnaní to predstavuje nárast zisku pred zdanením oproti rovnakému obdobiu minulého roka o 15 %, keď k 30. 9. 2004 banka dosiahla hrubý zisk na úrovni takmer 41 mil. Sk. Bilančná suma banky dosiahla k 30. 9. 2005 hodnotu 4,9 mld. Sk.

Banka Slovakia, a. s., vznikla 2. 8. 1995 v Banskej Bystrici ako univerzálna banka zameraná na retailové a korporátne bankovníctvo. Zásadný medzník v živote banky nastal v roku 2003, kedy sa hlavným akcionárom stala finančná skupina Meindl Bank AG. V súvislosti so zmenou akcionárskej štruktúry sa zmenila aj strategická orientácia banky. Banka Slovakia, a. s., sa postupne menila z univerzálnej banky na banku, ktorá poskytuje špecializované služby privátneho charakteru.

Finančná skupina Meindl Bank AG bola založená v roku 1923 v Rakúsku. Banka spravuje aktíva inštitucionálnych a privátnych klientov v objeme viac ako 2,5 mld. Eur.

Skupina Meindl pôsobí aj v ďalších krajinách Európy – v Nemecku, vo Švajčiarsku, v Holandsku, v Taliansku, v Poľsku, v Rumunsku, v Českej republike a na Slovensku.

Veronika Lengyelová

NOVÉ PROJEKTY DIŠTANČNÉHO ŠTÚDIA IBV NBS

NEDOKUMENTÁRNY ZAHRAŇIČNÝ PLATOBNÝ STYK A JEHO NÁSTROJE

Inštitút bankového vzdelávania NBS otvára vo februári 2006 nový 3-mesačný program dištančného štúdia Nedomumentárny zahraničný platobný styk a jeho nástroje. Reaguje tak na aktuálnu potrebu bankovej a odbornej verejnosti v oblasti zahraničného platobného styku, ktorý súvisí s rastom objemu a zložitosti obchodných aktivít podnikateľských subjektov a stúpajúcimi nárokmi na kvalitu, možnosti a pružnosť realizácie platieb. Tento program je úzko spätý s bankovou praxou a je určený nielen bankovým zamestnancom na úsekoch platobného styku, firemným poradcom, account manažérom, ale aj podni-

katel'skej sfére spätéj so zahraničnoobchodnými aktivitami. Voľne naň nadväzuje ďalší modul Dokumentárny zahraničný platobný styk a jeho nástroje, ktorý sa bude realizovať v septembri až novembri 2006. Účastníci tak dostanú možnosť získať komplexné poznatky z uvedenej oblasti vrátane aktuálnych právnych predpisov, platobných a zabezpečovacích nástrojov, ako aj rôznych foriem financovania zahraničného obchodu.

Každý modul je ukončený záverečnou písomnou skúškou a po jej úspešnom absolvovaní získajú účastníci osvedčenie o získanom vzdelaní s celoštátnou platnosťou. Bližšie informácie možno získať na internetovej stránke www.nbs.sk alebo na mailovej adrese Tatiana.Horvathova@nbs.sk.

EUROPEAN FOUNDATION CERTIFICATE IN BANKING

European Foundation Certificate in Banking predstavuje pre bankových zamestnancov na Slovensku príležitosť

rozšíriť, prehĺbiť a potvrdiť si na skúške úroveň vedomostí nevyhnutnú pre kvalifikovaný výkon profesie bankového zamestnanca porovnateľnú v bankovom sektore Európskej únie a získať medzinárodne uznávaný bankový certifikát EFCB.

Tento v súčasnom slovenskom bankovom prostredí výnimočný medzinárodný projekt realizovaný dištančnou formou je oprávnený realizovať výhradne Inštitút bankového vzdelávania NBS člen Európskej siete inštitúcií bankového vzdelávania. V marci 2006 sa otvára už druhý beh tohto veľmi úspešného 5-mesačného vzdelávacieho podujatia, ktorý ponúka jeho účastníkom – bankovým zamestnancom, ktorí si budujú svoju profesionálnu kariéru, ale aj záujemcom z radov širšej odbornej verejnosti – získať široké spektrum najnovších poznatkov týkajúcich sa hospodárskeho a menového prostre-

dia Európskej únie, produktov a služieb bánk určených pre retailovú, firemnú a inštitucionálnu klientelu, ako aj bankovej etiky, marketingu a manažmentu. Po úspešnom absolvovaní záverečnej skúšky získajú dva certifikáty, a to osvedčenie o získanom vzdelaní s celoštátnou platnosťou a certifikát European Foundation Certificate in Banking (EFCB) uznávaný v celoeurópskom kontexte. Bližšie informácie možno získať na internetovej stránke www.nbs.sk alebo na mailovej adrese magdalena.bobakova@nbs.sk.

PREHĽAD VZDELÁVACÍCH PODUJATÍ INŠTITÚTU BANKOVÉHO VZDELÁVANIA NBS NA I. ŠTVRŤROK 2006

Názov vzdelávacieho podujatia	Dátum
JANUÁR	
Školenie pre používateľov APS SIPS	9.
Školenie pre správcov a operátorov APS SIPS	12. – 13.
Školenie pre používateľov APS SIPS	17.
Školenie pre správcov a operátorov APS SIPS	19. – 20.
Školenie pre správcov a operátorov APS SIPS	24. – 25.
FEBRUÁR	
Financial English	február – jún
Nedokumentárny zahraničný platobný styk a jeho nástroje – dištančné štúdium	10. 2. – 21. 4.
Pre-intermediate Business/Professional English	15. 2. – 28. 6.
Analýza žiadostí o financovanie miest a obcí	16. – 17.
Kurz anglickej gramatiky I	16. 2. – 29. 6.
Anglická konverzácia (Survival Skills for Business Trips)	17. 2. – 30. 6.
Vymáhanie pohľadávok podľa zákona o konkurze a reštrukturalizácii, Exekučného poriadku a Občianskeho súdneho poriadku	20. – 21.
Bazilejské dohody o kapitáli, finančné riziká banky a ich riadenie I	23.
Business and Banking English Skills and Communication I (BABESAC I)	27. 2. – 12. 6.
Zvláštne obchodné operácie a netradičné formy financovania ako alternatívne riešenia v podnikaní	28.
MAREC	
Writing for Professional Needs	marec – jún
Meranie, plánovanie a riadenie ziskovosti/výkonnosti banky	6. – 7.
Právne minimum pre úverových pracovníkov	7. – 8.
Finančný manažment I – Finančná analýza, cash flow, finančné modelovanie	9. – 10.
European Foundation Certificate in Banking – dištančné štúdium	10. 3. – 2. 5.
Interný bankový audit	13. – 15.
Workshop pre aktívnych lektorov	14. – 15.
Strategické riadenie a plánovanie	16.
Úverové obchody bánk I	20. – 22.
Bazilejské dohody o kapitáli, finančné riziká banky a ich riadenie II	23.
Rozvoj pamäti a rýchle čítanie	23. – 24.
Aktuálne trendy v oblasti činnosti bankového poradcu v podmienkach bankovníctva v EÚ	28.
Retail deriváty	29. – 30.

Výsledky súťaže na výtvarné návrhy slovenských strán eurových mincí

Banková rada NBS po prerokovaní výsledkov súťaže rozhodla o tom, že na slovenskú stranu eurových mincí budú použité tri výtvarné návrhy, ktoré vo verejnej ankete dostali najviac hlasov.

Na realizáciu mincí najvyššej nominálnej hodnoty 1 euro a 2 eurá bol schválený výtvarný návrh akademického sochára Ivana Řeháka s motívom dvojkríža na trojvrší, ktorý v ankete získal najviac hlasov. Mince nominálnej hodnoty 10, 20 a 50 centov sa budú realizovať podľa výtvarného návrhu s motívom Bratislavského hradu, ktorý v spoluautorstve vytvorili dvaja výtvarníci – Ján Černaj a Pavol Károly a v ankete skončil na treťom mieste. Na mince najnižších nominálnych hodnôt 1, 2 a 5 centov bude použitý výtvarný návrh autora Drahomíra Zobeka so zobrazením tatranského vrchu Kriváň. Návrh sa v ankete umiestnil na druhom mieste.

Všetky tri motívy predstavujú všeobecne známe symboly Slovenska. Dvojkríž na trojvrší je erbovým znamením štátneho znaku, jedného zo štátnych symbolov Slovenskej republiky. Bratislavský hrad je charakteristickou a významnou dominantou hlavného mesta Slovenskej republiky Bratislavy. Vrch Kriváň je považovaný za symbol ochrany svojbytnosti slovenského národa a jeho historického územia a zároveň reprezentuje aj prírodné bohatstvo Slovenska.

Vzhľadom na to, že na realizáciu boli vybrané výtvarné návrhy od rôznych autorov, budú na nich v priebehu prvého polroku 2006 uskutočnené úpravy, ktoré zjednotia ich kompozičné riešenie, najmä v tvare písma a jeho usporiadaní. Na upravených výtvarných návrhoch bude tiež uvedený rovnaký rok – 2009, rok zavedenia eura v Slovenskej republike. Konečnú podobu výtvarných návrhov slovenských strán všetkých ôsmich eurových mincí zverejní Národná banka Slovenska do konca roku 2006.

